

**M. T. Ciceronis De partitione oratoria dialogus, atque adeo
compendium, quo rhetorices praecepta quae alibi pluribus
tradidit, & breviter, & dilucide docet**

<https://hdl.handle.net/1874/400362>

98 2

M. T. CICE-

RONIS DE PARTITIONE ORA-

toria dialogus, atq; adeò compendium, quo rhe-
torices præcepta quæ alibi pluribus tradidit, &
breuiter, & dilucide docet: adiectis scholijs, item

orationibus duabus artificio rhetorico illu-

stratis à Gerardo Bucoldiano.

ORATIO M. T. Cicerõis pro rege Deio-
taro ad Cæsarem.

ORATIO Q. Fabij Maximi apud Liuiũ de
Pu. Scipionis in Africam traiectione.

Coloniz apud Ioannem Gymnicum

Anno M. D. XXXL

ADOLPHO DRYOXYLO AGRIP

pinati utriusq; iuris doctori, tū imperialiū institutionū publico Coloniae professori hospiti suo
Gerardus Bucoldianus S.P.D.

CV M omnis propemodum rhetorum industria circa civiles quæstiones, ut qui in foro uersabantur priscis temporibus occupata esset, atq; inde non præmia modo, sed & honores amplissimos consequerentur, mirum tibi Adolphe doctissime uideri possit, cur huius seculi homines, uel literatissimi quiq; ῥητορικῶς τε εἶναι esse studeant, & ad hæc studia iuuentutem maxime inflāment: cum præsertim nullum in foro locum rhetori relictum esse uideant. Cæterum quanquam ita se res habeat, & foro passim ubi regnare debuit explosa sit eloquentia, hi tamen qui hæc studia promouent imprimis mihi de iuuentute, atq; adeo de rebus humanis bene me ferri uidentur. Si quidem non possumus non, siue simus scripturi, siue de aliorum scriptis iudicaturi toto errare celo, nisi quæ quibus ex locis argumenta ducenda, quo quæq; ordine collocāda amplificandāq; sint uideamus. Quo enim pacto de aliorum scriptis in latina præsertim & græca linguis peregrinis recte iudicabimus, qui neq; collocandi rationem, neq; quæ quam ad *σάβην* argumēta dirigantur uideamus? qua felicitate scribemus, qui unde argumenta tum ad fidem, tum ad amplificandum *de* promantur ignoremus: temereq; uti quæq; *primum*

num occurrant disponamus? Nec id solum in orationibus refert: in poëtis item & historicis, qui in narrâdo, dum aut personas aut facta ferè nunc laudant, nunc uituperant occupati sunt, pessime uersabimus: nisi & spectemus, quid præter necessariam narrationem ornatus accesserit: quibus modis illi à fabulis, digressionibus, omnique *περιεργασίας* genere, hi à causis, consilijs, alijsque circumstantijs amplificauerint. Quid enim uel in uernacula lingua si quid aut docendum, aut suadendum, aut dissuadendum sit ullo pacto animos hominũ mouebit ducetque harum rerum omnium rudis? An uero non uidemus plerisque omnes, qui Christum prædicandi prouinciam susceperunt, quod hæc ne à limine quidem salutarunt infelicissime suum obire munus: dum omnia non secus atque cocus iura confundit permiscet: ut neque auditor ordinem intellectu sequatur, neque ipsi si roges, quæ quem ad scopum argumenta direxerint sciant. Quæ profecto res, cum sit misera, tum in hoc præsertim religionis negotio, quam communis omnium nostrorum salutis interest animis nostris quàm rectissime insculpi, minime tolerabilis est. Quod si harum rerum rudes ineptiores uel in uernacula lingua deprehendimur, dubium cuiquam esse possit incognitis rhetorum præceptis infelicissime nos peregrinas linguas tractaturos? Cum igitur tanti referat in literis uersaturos hæc rhetorum nosse præcepta, nonnullum me operepretium facturum existimaui, an tequam T. Liuium prosequar, cuius secundum

bellum Punicum legimus, si hunc Ciceronis de
partitione oratoria dialogum, adiectis simul ali
quot orationibus typis rursus excusum iuuen-
tuti quàm maxima possem fide interpretarer.
Adieci profecto eo cōsilio quas uides orationes,
ut præceptorū in his quæ fusissime tradidit usus
uticunq; spectaretur. Porro scripsit hunc libellum
post omnia sua rhetorices præcepta: ut nihil pla-
nè hic quod & breuiter, & dilucide ab eruditissi-
mo & exercitatissimo rhetore de rhetorica scri-
bi potuit, prætermisum uideatur. Adde, quod
generales illos indefinitæ quæstionis locos non
solum hic ut alibi enumerat, sed & omnium sta-
tuum, omnium deniq; generum causarum, quæ
tria sunt, peculiare locos ita ob oculos ponit, ut
quouis in genere scripturus unde argumenta du-
cat obuios ueluti in speculo uideat. Non profe-
cto quisquam qui dicendo & scribendo minus se
exercuit, his de rebus recte præceperit. Quapro-
pter nonnullorum huius seculi dementiam non
satis demirari possum: qui cum in hac palestra
nullum ferè suarum uirium periculum unquam
fecerunt, præcepta tamen dicendi præscribere,
atque semotis classicis autoribus suas istas nugas
iuuentuti proponere non dubitant. Velim equi-
dem, si ferenda erit hæc hominum temeritas, iu-
uentutem de his nugis si fortè incideret, aut re-
ctius iudicare posse, aut dū iudiciū formabitur, in
optimis quibusq; autoribus operam collocare.
Equidem de his scriptoribus non secus iudico ac
Annibal ille Pœnus de Phormione philosopho
ar

artis militaris Ephesi præceptore: quæ cum suo-
rum hospitem rogatu de officio imperatoris, at-
que adeò de omni re militari aliquot horas co-
piose dicentem unà Ephesi audisset, applauden-
tibus cunctis Ephesijs, Pœnus hic, ex se ueluti mi-
liticæ expertissimo quærentibus quid iudicaret,
in hanc respondit sententiam, senes se deliros ui-
disse permultos, qui autem magis deliraret quàm
Phormio uidisse neminem. Neq; profecto imme-
rito: qui enim is de imperatoris officio recte præ-
cipiat, qui cum hoste manus nunquam conserue-
rit: aut is rhetorices præcepta iudicio nobis præ-
scribat, qui se neq; dicendo neq; scribendo unquã
ferè exercuerit. Quare si citra rhetorices cog-
nitionem de aliorum scriptis neq; recte iudicabi-
mus, neq; feliciter si quãdo res poscat scribemus,
& permagni referat quos nobis autores pri-
mum proponamus, dubium cuiquam esse possit,
hunc libellum, quem exercitatissimus ille rhetor
filio cui ex animo bene consultum uolebat iam se-
nex præscripsit, familiarissimum nobis imprimis
esse faciendum? Quod autem tibi hunc commen-
do, non inde fit, quod hæctenus tibi minus cog-
nitus fuisse putem, sed quod recta studia nunquã
tibi satis laudari potuisse uideam: ut qui-
bus à uitæ primordijs non modo te
summopere delectatum, sed &
tota ferè Europa, Ger-
mania, Gallia, Ita-
lia sequutū
esse agnoscam. Vale.

A ; QVO

QVO QVAEQVE ORDINE TRA

dantur, & quid inter locos a libi aliter
traditos interfit.

CVM Hoc libro Cicero alio planè ordine atq; soleat rhetorices præcepta proponat, & locos unde argumenta ducas tribus in libri partibus, in quas partitus est aliter atq; aliter tradat, nonnullum equidem operæpretium fore putavi, si quo quæq; ordine doceret, quid inter locos diuersis in locis diuerse traditos interesset, paucis obiter indicarem. Partitus igitur liber tres in partes, in uim oratoris, orationem, & quæstionem. In parte illa prima, quinq; rhetorices partes tradit: inuentionem, collocationem, eloquutionem, actionem & memoriam. In secunda libri parte, quatuor docet orationis partes: exordium, narrationem, confirmationem, cui cōfutationem subiicit, & perorationem. In harum prima exordiorum locos tradit: secunda narrationi præcepta: in confirmatione saltem coniecturæ, definitionis, & qualitatis locos: huc etiã adijcit rationem argumentandi: tum *ατρυα* argumenta cur uocentur explicat. In peroratione postrema orationis parte rationem amplificandi, & præcipua quæq; argumenta repetendi docet. In tertia & ultima libri parte quæstionem tractat: qua in infinitam & definitam diuisa, caussarum, hoc est definitarum quæstionũ genera, quæ tria numero sunt, unde cadant, & proprios cuiusq; locos præceptaq; diligentissime explicat: & primũ
gene

Quid in
prima lib.
parte doceat.

Quid in secunda.

Quid in
tertia.

generis demonstratiui, deinde deliberatiui, postremo iudicialis: quod cum tres status habeat, coniecturalem, definitiuum, & iudicialē, suos cuiusque peculiare locos tam accusatori quam defensori accommodatos exactissime tradit. Quapropter imprimis hic animaduerte locos, quos principio libri enarrauit *θεωρητικῶν* hoc est indefinitarū questionum fuisse: ex quibus ad quæque generā questionum argumenta sumas. Sed cū alijs generibus alij sint aptiores loci, in secunda libri parte subinde Cicero explicat, quod Crassus apud eundē quia perspicuum putauit omisit, coniecturæ, definitionis, & qualitatis locos. In hac autem postrema omnium generum causarum proprios locos & præcepta, ut definitas quæstiones tractaturis, quas illi *ὀρθοίους* uocant loci sese uel non quærentibus offerant: ut nihil hic planè, quod ad locos atque horum usum explicandū attinet desideres. Quare equidem non uideo, cur Rodolphus Agricola ante Fabium, quem id conatum esse dicit, neminem rationem tractandi locos tradidisse scribat: & nescio quam aliam rationem locos tractandi in Cicerone & alijs classicis autoribus requirat: cum certe Fabius octauo libro ubi omnia quæ tradidit præcepta repetit, istius loci, ubi alijs ocularior fuisse nullam planè mentionem faciat: & ipse Agricola qui usum locorū primus indicasset, nihil hercle quod ad hanc rem attinet aliud agat, quàm ut apud autores alijque argumenta unde ducta sint ostēdat: deinde unū atque alterū exemplū adferat, & per definitionis locos deducat. Atque hic quanquam

in quod dialectici muneris fuit, quod est, recte
definire, recte diuidere, tum argumentari, quam
partem non prosequutus est, abunde satis præ-
stitit, & de rebus humanis, quod nemo pro-
fecto inficias eat optime meritus sit, summos ta-
men & exercitatissimos rhetoras temere pstrin-
gēdos nō puto: atq; id ab illis regrendum, quod
fortē aut pstitit, aut aliter quod nullū ope-
raprecium fuit, tradere noluerunt. Neq; profe-
cto uideo quam hic aliam locos tractandi ra-
tionem filio præscripsisset Cicero: qui pri-
mum ^{theoremas} locos, unde ad quæq; gene-
ra quæstionum argumenta sumeren-
tur exposuit: Deinde coniecturæ,
definitionis, qualitatis: Postre-
mo omnium generum cau-
sarum, ut quauis de re
aut dicturo aut scri-
pturo loci sese
quasi offer-
rent.

MARCI

TULLII CICERONIS DE PARTITIONE oratoria dialogus. Cicero Filius.

STVDEO MI PATER LATINE ex te audire ea, quæ mihi tu de ratione dicendi græce tradidisti, si modo tibi est otium, & si uis. C. Pater. An est mi Cicero, quod ego malim, quàm te quàm doctissimum esse? Otium autem primum, & summum est, quoniam aliquando Roma exeundi potestas data est, deinde, ista tua studia uel maximis occupationibus meis anteferrè libenter. C. Filius. Vis ne igitur, ut tu me græce soles ordine interrogare, sic ego te uicissim eisdem de rebus latine interrogem? C. P. Sanè si placet. Sic enim & ego te meminisse intelligam, quæ accepisti, & tu ordine audies, quæ requiris. C. F. Quot in partes distribuenda est omnis doctrina dicendi? C. P. In treis. C. F. Cedò quas? C. P. Primū in ipsam uim oratoris, deinde in orationem, tum in quæstionē. C. F. In quo est ipsa uis? C. P. In rebus, & uerbis. Sed & res, & uerba inuenienda sunt, & collocanda. Proprie autem in rebus inuenire, in uerbis eloqui dicitur. Collocare autem & si est commune, tamen ad inueniendum refertur. Vox, mo

Partitio
ois doctrinæ
docēdis
in tria, uim
oratoris,
orationē,
& quæstionem.

O R A T O R I A E

tus, uultus, atq; omnis actio eloquēdi comes est,
 earumq; omnium custos est memoria. C. F. Quid
 orationis, quot sunt partes? C. P. Quatuor, earū
 duæ ualent ad rem docendam, narratio & con-
 firmatio. Ad impellendos animos duæ, principi-
 um & peroratio. C. F. Quid quæstio? quasnā ha-
 bet partes? C. P. infinitam, quam consultationem
 appello, & definitam, quam controuersiam no-
 mino. C. F. Quoniam igitur primum est inueni-
 re oratoris, quid quæret? C. P. Ut inueniat quem
 admodum fidem faciat eis, quibus uolet persua-
 dere, & quemadmodum motum eorum animis
 afferat. C. F. Quibus rebus fides fit? C. P. Argu-
 mentis, quæ ducuntur ex locis, aut in re ipsa infi-
 rit, aut assumptis. C. F. Quos uocas locos. C. P.
 Eos, in quibus latent argumenta. C. F. Quid est
 argumentum? C. P. Probabile inuentum ad fa-
 ciendum fidem. C. F. Quomodo igitur duo gene-
 ra ista diuidis? C. P. Quæ sine arte putantur, ea
 remota appello, ut testimonia. C. F. Quid insita?

Locī hīc *ἑὸς* saltē enu- C. P. Quæ inhærent in ipsa re. C. F.
 merant, hoc ē indefini- Et testimoniorum, quæ sunt gene-
 ræ quæstiois, uñ ad quæ ra? C. P. Diuinum & humanum. Di-
 q; genera quæstionū & uinum, ut oracula, ut auspicia, ut ua-
 ad omnem disputandi uisum argumenta ducas.

Sunt porro tā dialecticis quā rhetoribus usui. tici

Verum cum *ὑπόθεσις* hoc est definita quæstio suos quasi proprios
 locos habeat, tradit hos infra secunda & tertia libelli partē ex-
ἄλλοι tunc. Huc adhibe Ciceronis Topica & Rodolphi Agricola.

P A R T I T I O N E S.

tinationes, & respōsa sacerdotum, aruspicum,
 coniectorum. Humanū, quod spectatur ex auto
 ritate, & ex uoluntate, & ex oratione aut libera,
 aut expressa, in quo insunt scripta, pacta, promif
 sa, iurata, quaesita. C. F. quæ sunt, quæ dicis insita.
 C. P. Quæ infixæ sunt rebus ipsis, tum ex toto, tum
 ex partibus, tum ex notatione, tum ex ijs rebus,
 quæ quodāmodo affectæ sunt, ad id, de quo quæ
 ritur. & ad id totum, de quo differitur, tum defi
 nitio adhibetur, tum partium enumeratio, tum
 notatio uerbi, ex ijs autem rebus, quæ quodāmo
 do affectæ sunt, ad id, de quo quæritur, alia cōiu
 gata appellantur, alia ex genere, alia ex forma,
 alia ex similitudine, alia ex differentia, alia ex cō
 trario, alia ex conianctis, alia ex antecedētibus,
 alia ex consequētibus, alia ex repugnātibus, alia
 ex causis, alia ex affectibus, alia ex cōparatione
 maiorū aut pariū, aut minorū, ut definitio, ut cō
 trariū, ut ea, quæ quasi repugnātia ipsi cōtrario, ut ei⁹
 aut similia, aut dissimilia, aut cōsentanea, aut dis
 sentanea aut ea, quæ sunt quasi cōiuncta, aut ea quæ sunt
 quasi pugnātia inter se, aut earū rerū, de quibus agitur
 causæ, aut causarū euetus. i. quæ sunt effecta de cau
 sis, ut distributiōes, ut gēna partiū, gēna uel partes ut
 primordia rerū, & quasi p̄currentia, in quibus in
est

O R A T O R I A E.

est aliquid argumenti, ut rerū contentiones, quid maius, quid par, quid minus sit, in quibus aut naturæ rerum, aut facultates comparantur. C. F. Omnibus ne igitur ex his locis argumenta sumemus? C. P. Imò uero scrutabimur, & quæremus ex omnibus, sed adhibebimus iudicium, ut leuia semper reijciamus, nonnunquam etiam communia prætermittamus, & nõ necessaria. C. F. Quoniam de fide respondisti, uolo audire de motu. C. P. Loco tu quidem quæris, sed planius quod uis explicabitur, cum ad orationis ipsius, quæstionumq; rationem uenero. C. F. Quid sequitur igitur? C. P. Cum inueneris collocare, cui⁹ in infinita quæstione ordo est idem ferè quem exposui lo-

Collocatio secunda
ps rhetorices.

Indefinitæ quæstionis, corum. Indefinita autem adhibenda quæ ex complexu personarum temporū aliarumq; circumstantiarū est, loci infra traduntur, qui non modo ad faciendā fidem ut *seruus* loquuntur, sed & motus animorum ualent.

sunt illa etiam quæ ad motus animorum pertinet. C. F. Quomodo igitur ista explicas? C. P. Habeo communia præcepta fidem faciendi, & commo- uendi. Quoniam fides est firma opinio, motus autē, animi incitatio, aut ad uoluptatē, aut ad molestiā, aut ad metū, aut ad cupiditatem, tot enim sunt motus genera, partes plures generum singulorum, omnem collocationem ad finem accommodo quæstionis. Nam est in pro-
posi

P A R T I T I O N E S.

posito finis, fides, in causa, & fides, & motus.

Quare cum de causa dixerō, in qua In Topicis Cicero pro positum partē causæ dī
est propositum, de utroq; dixerō, C. cit, hoc est indefinitam

F. Quid habes igit de causa dicere? quæstionem partem de

C. P. Auditorum eam genere distin finitæ. Fab. Quintilia-
gui. * Nam aut auscultator est mo nus tertio ca. 2. ut species
do, qui audit, aut disceptator, id est, genus ita ἐπιδοσις ὅτινα
rei, sententiæq; moderator, ita ut de complecti.

lectetur, aut statuatur aliquid. Statuit autē aut de *Vnde tria causarum
præteritis, ut iudex, aut de futuris, ut senatus, sic genera.

tria sunt genera, iudicij, deliberationis, exorna-

tionis, quæ, quia in laudationes maxime confe-

ratur, proprium habet iam ex eo nomen. C. F.

Quas res sibi proponet in istis tribus generibus

orator? C. P. Delectationem in exornatione, in

iudicio autem sæuitiam, aut clementiam iudicis,

in suasionem autem, aut spem, aut reformidationē

deliberantis. C. F. Cur igitur exponis hoc loco ge-

nera controuersiarum? C. P. Ut rationem collo-

candi ad finem cuiusq; accommodem. C. F. Quo-

nam tandem modo? C. P. Quia quibus in oratio-

nibus delectatio finis est, uarij sunt ordines col-

locandi. Nam aut temporum seruantur gra-

dius, aut generum distributiōes, aut à minoribus

ad maiora ascendimus, aut à maioribus ad mi-

nora

Colloca-
tiones ge-
nerū cau-
sarum.

nora

O R A T O R I A E

nora dilabimur. aut hæc inæquabili uarietate di-
 stinguim⁹, cū parua magnis, simplicia cōiunctis,
 obscura dilucidis, læta tristibus, incredibilia pba-
 bilibus inteximus, quæ in exornationē cadūt oīa.
C.F. Quid in deliberatiōe, qd spectas? **C.P.** Prin-
 cipia, uel non longa, uel sepe nulla, sunt em̄ ad au-
 diendū, qui deliberant sua causa parati, nec mul-
 tū sanè sæpe narrandū est, est em̄ narratio præte-
 ritarū rerū, aut præsentīū suasio, aut futurarum.
**Quare ad fidē & ad motū adhibenda est oīs ora-
 tio.** **C.F.** Quid in iudicijs, quæ est collocatio? **C.P.**
 Non eadem accusatoris, & rei, quod accusator
 rerum ordinem prosequitur, & singula argumē-
 ta quasi hasta in manu collocata uehementē pro-
 ponit, concludit acriter, confirmat tabulis, decre-
 tis, testimonijs, accuratusq; in singulis commora-
 tur, perorationisq; præceptis, quæ ad incitādos
 animos ualent, & in reliqua oratione paululum
 digrediens de cursu dicendi, utitur, & uehemen-
 tius in perorando, est enim propositum ut iratū
 efficiat iudicem. **C.F.** Quid faciendum est con-
 trā, reo? **C.P.** Omnia longe secus, sumenda prin-
 cipia ad benevolentiam conciliandam. Narra-
 tiones aut amputandæ, quæ lædunt, aut relin-
 quendæ, si totæ sunt molestæ. Firmamēta ad fidē
posita

P A R T I T I O N E S.

Posita, aut per se diluenda, aut obscuranda, aut
 digressionibus obruenda, perorationes autē ad
 misericordiam conferendæ. C. F. Sempēr ne igitur
 ordinem collocandi, quem uolumus, tenere
 possumus? C. P. Non sanē, nam auditorum aures
 moderantur oratori prudenti, & prouido, & qđ
 respuunt immutandū est. C. F. Expone deinceps,
 quæ ipsius orationis uerborumq; præcepta sunt.
 C. P. Vnū igitur genus est eloquendi sua sponte
 susum, alterū uersum atq; mutatū. Prima uis est
 in simplicibus uerbis, in coniunctis secunda. Sim
 plicia inueniēda sunt, cōiuncta collocāda sunt, &
 simplicia uerba partim natiua sunt, partim rep
 ta. Natiua ea quæ significata sunt sensu, Repta, q̄
 ex his facta sunt, & nouata aut similitudine, aut
 imitatioē, aut inflexioē, aut adiunctioē uerborū,
 atq; etiā ē hæc distinctio in uerbis, altera natura,
 tractatione altera. Natura, ut sint alia cōsonatio
 ra, grauiora, leuiora, & quodā mō nitidiora, alia
 contrā. Tractatione aut, cū aut propria sumunt
 rerū uocabula, aut addita ad nomē, aut noua, aut
 prisca, aut ab oratore modificata, & inflexa qđā
 mō, q̄lia sunt ea, quę transferunt, aut immutant,
 aut ea quibus tanq̄ abutimur, aut ea quę obscura
 mus, quæ incredibiliter tollimus, quæq; mirabilius,
 quæ

Elocutio
 tertia rhe
 torices p̄.

O R A T O R I A E

quàm sermonis cōsuetudo patitur, ornamus. C. F. Habeo de simplicibus uerbis, nunc de coniunctione quæro. C. P. Numeri quidam sunt in coniunctione seruandi consecutioq; uerborū. Numeros, aures ipsę metiuntur, ne aut non compleas uerbis, quod proposueris, aut redundes. Consecutio autem ne generibus, numeris, temporibus, personis, casibus perturbetur oratio. Nam ut in simplicibus uerbis, quod non est latinum, sic in coniunctis, quod non est consequens, uituperandum est. Communia autem simplicium, coniunctorumq; sunt hæc quinque quasi lumina, dilucidum, breue, probabile, illustre, suaue. Dilucidum fit usitatis uerbis, proprijs, dispositis, aut circumscriptione conclusa, aut intermissione, aut concisione uerborum. Obscurum autem aut longitudine, aut contractione orationis, aut ambiguitate, aut inflexione, atq; immutatione uerborum. Breuitas autem conficitur simplicibus uerbis, semel unaquaq; re dicenda, nulli rei nisi ut dilucide dicas, seruendo. Probabile autem genus est orationis, si non nimis est comptum, atq; expoliturum, si est autoritas, & pondus in uerbis, si sententię uel graues uel aptę opinionibus hominum, & moribus. Illustris autem oratio est, si & uerba grauita

P A R T I T I O N E S.

grauitate delecta ponuntur, ac translata, & superlata, & ad nomen adiuncta, & duplicata, & idem significantia, atque ab ipsa actione, atque imitatione rerum non abhorrentia. Est enim hæc pars orationis, quæ rem constituat penè ante oculos, is enim maxime sensus attingitur, sed cæteri tamen, & maxime mens ipsa moueri potest. Sed quæ dicta sunt de oratione dilucida. cadunt in hanc illustrem omnia, est enim plus aliquanto illustre, quàm illud dilucidum. altero fit, ut intelligamus, altero uero, ut uidere uideamur. Suaue autem genus erit dicendi, primum elegantiæ & iucunditate uerborum sonantiũ & lenium, deinde coniunctione, quæ neque asperos habeat concursus, neque disiunctos atque hiantes, & sit circumscripta non longo anfractu, sed ad spiritum uocis apto, habeatque similitudinem æqualitatemque uerborum, tum ex contrarijs sumpta uerbis crebra crebris, paria paribus respondeant, relataque ad idẽ uerbum, & geminata, atque duplicata, uel etiam sepius iterata ponantur, constructioque uerborum tum coniunctionibus copuletur, tum dissolutionibus relaxetur. Fit etiam suaui oratio, cum aliquid aut inuisum, aut inauditum, aut nouum dicatur. Delectat enim quicquid est admirabile, ma-

B ximeque

O R A T O R I A E

ximeq; mouet ea, quæ morum aliquem animi miscet, oratio, quæq; significat oratoris ipsius amabiles mores, qui exprimuntur aut significando iudicio ipsius ex animo humano, ac liberali, aut inflexione sermonis, cum aut augendi alterius, aut minuendi sui causa, alia dici ab oratore, alia existimari uidentur, idq; comitate fieri magis, quàm natiuitate. Sed multa sunt suauitatis præcepta, quæ orationem aut magis obscuram, aut minus probabilem faciunt. Itaq; etiam hoc loco nobis est ipsis, quid causa postulet, iudicandum. C.F. Reliquum est igitur, ut dicas de cõuersa oratione, atq; mutata. C.P. Est itaq; id genus totum situm in commutatione uerborũ, quæ simplicibus in uerbis ita tractatur, ut aut ex uerbo dilatetur, aut in uerbum contrahatur oratio. Ex uerbo, cum aut proprium, aut idem significans, aut factum uerbum in plura uerba deducitur. Ex oratione, cum aut definitio ad unum uerbum reuocatur, aut assumpta uerba remouentur, aut in circuitus diriguntur, aut in coniunctione fit unum uerbum ex duobus. In coniunctis autem uerbis triplex adhiberi potest commutatio, non uerborum, sed ordinis tantummodo, ut cum semel dictũ sit directe, sicut natura ipsa tulerit,
inuer

PARTITIONES.

inuertatur ordo, & idem quasi sursum uersus, retroq; dicatur, deinde idem intercise, atq; permiste. Eloquendi autem exercitatio maxime in hoc toto conuertendi genere uersatur. C. F. Actio igitur sequitur, ut opinor. C. P. Est ita, quæ quidem oratori & cum rerum, & cum uerborum momentis commutanda maxime est. Facit enim & dilucidam orationem, & illustrem, & probabilem, & suauem, non uerbis, sed uarietate uocum, motu corporis, uultu, quæ plurimum ualebunt, si cum orationis genere consentiēt, eiusq; uim, ac uarietatem subsequenter. C. F. Nunquid iam de oratore ipso restat? C. P. Nihil sanè præter memoriã, quæ est gemma literaturæ quodammodo & in dissimili genere persimilis. Nam ut illa constat, ex notis literarum, & ex eo, in quo imprimuntur illæ notæ, sic confectio memoriæ tanquam cetera locis utitur, & in his imagines, ut literas collocat. C. F. Quoniã igitur uis oratoris omnis exposita est, quid habes de oratiõis præceptis dicere? C. P. Quatuor esse eius partes, quarum prima, & postrema ad motum animi ualet, is enim initijs est, & perorationibus concitandus. Secunda narratio, & tertia confirmatio fidem facit orationi. Sed amplificatio quanquam habet proprium locum

Actio
quarta pars
rhetorice.

Quinta &
ultima
rhetorice
pars.

Secundadisi
logi pars
de oratione,
cuius quatuor
partes,
exordium,
narratio,
confirmatio
& peroratio.

B : cum

O R A T O R I A E

eum, sæpe etiam primum, postremum quidem se
 re semper, tamen reliquo in cursu orationis ad-
 hibenda est, maximeq; cum aliquid aut confir-
 matum est, aut reprehensum. Itaq; ad fidē quoq;
 uel plurimum ualet. Est enim amplificatio uehe-
 mens quædam argumentatio, ut illa docēdi caus-
 sa sit, hæc commouendi. C. F. Perge igitur ordi-
 ne quatuor mihi istas partes explicare. C. P. Fa-
 ciam, & à principijs primum ordiar. Quæ quidē
 ducuntur, aut ex personis, aut ex rebus ipsis. Su-
 muntur autem trium rerum gratia, ut amice, ut
 intelligenter, ux attente audiamur. Quorum pri-
 mus locus est in personis, nostris, disceptatorum,
 aduersariorum, è quibus initia benevolentia cō-
 ciliandæ comparantur, aut meritis nostris, aut
 dignitate, aut aliquo genere uirtutis, & maxime
 liberalitatis, officij, iustitiæ, fidei, contrarijsq; re-
 bus in aduersarios conferendis, & cum ijs, qui di-
 sceprant aliqua coniunctionis aut causa, aut spe
 significanda, & si in nos aliquod odium, offen-
 sio ue collata sit, tollenda ea, minuendâ ue, aut di-
 luendo, aut extenuando, aut compensando, aut
 deprecando. Intelligenter autem ut audiamur,
 & attente, à rebus ipsis ordiendum est. Sed facil-
 lime auditor discit, & quid agatur intelligit, si cō-
 plecta

Loci exor-
 diorum.

P A R T I T I O N E S.

plectare à principio genus, naturamq; causæ si definias, si diuidas, si neq; prudentiam eius impedias confusione partium, nec memoriam multitudine, quæq; mox de narratione dilucida dicentur, eadem etiam huc poterunt recte referri. Ut attente autem audiamur, trium rerum aliqua cōsequemur. Nam aut magna quædam proponemus, aut necessaria, aut coniuncta cū ipsis, apud quos res agetur. Sit autem hoc etiam in præceptis, ut si quando tempus ipsum, aut res, aut locus, aut interuentus alicuius, aut interpellatio, aut ab aduersario dictum aliquod, & maxime in perorando dederit occasionem nobis aliquam, ut dicamus aliquid ad tempus apte, ne derelinquamus, & quæ suo loco de amplificatione dicemus, multa ex his poterunt ad principiorū præcepta transferri. C.F. Quid in narratione? quæ tandem conseruanda sunt? C.P. Quoniam narratio est rerum explicatio, & quædam quasi sedes, ac fundamentum constituendæ fidei, ea sunt in ea seruanda maxime, quæ etiam in reliquis ferè dicēdi partibus, quæ partim sunt necessaria, partim sunt assumpta ad ornandum. Nam ut dilucide, probabiliterq; narremus, necessarium est, sed assumimus etiam suauitatem. ergo ad dilucide

Narratio
secūda ps
ofonis, &
eius præ-
cepta.

B ; narrā

O R A T O R I A E.

narrandum eadem illa superiora explicandi, & illustrandi præcepta repetemus, in quibus est breuitas, eaq; sæpissime in narratione laudatur, de qua supra dictum est. Probabilis autem erit, si personis, si temporibus, si locis ea, quæ narrabuntur, consentient, si cuiusq; facti, & euenti causa ponetur, si testata dici uidebuntur, si cum hominū opinione, autoritate, si cum lege, cum more, cū religione coniuncta, si probitas narrantis significabitur, si antiquitas, si memoria, si orationis ueritas, & uitæ fides. Suauis autem narratio est, quæ habet admirationes, expectationes, exitus inopinatos, si interpositos motus animorū, colloquia personarum, dolores, iracundias, metus, lætities, cupiditates. sed iam ad reliqua pergamus. C. F. Nempe ea sequuntur, quæ ad faciendam fidem pertinent. C. P. Ita est, quæ quidem in confirmationem, & in reprehensionem diuiduntur. Nam in confirmando, nostra probare uolumus, in reprehendendo redarguere contraria. Quoniam igitur omne, quod in controuersiam uenit, id aut sit, nec ne sit, aut quid sit, aut quale sit, quæritur.

Confirma-
tio tertia
pars ora-
tionis.

*Omniū hic statū pecu- In primo coniectura ualet, in altero
liares loci explicant, & definitio, in tertio ratio. C. F. Tenco
primū coniecturæ, quæ
quantū & suos inter su- istam distributionē. *Nūc cōiecturæ
periores indefinitæ quæ stidīs locos habeat, difficulte locos
est in nisi in hunc modū excutiant argumēta duxeris.

P A R T I T I O N E S.

Iocos quæro. C. P. In uerisimilibus, & in proprijs rerum notis posita est tota. Sed appellemus docendi gratia uerisimile, quod plerunq; ita fiat, ut adolescentiam procliuiorē esse ad libidinē. Propriæ autem notæ argumentum, quod nunq; aliter fit, certumq; declarat, ut fumus ignem. Verisimilia reperiuntur ex partibus, & quasi membris narrationis. ea sunt in personis, in locis, in temporibus, in factis, in euentis, in rerum ipsarum, negotiorumq; naturis. In personis, naturæ primū spectantur, ualitudinis, figuræ, uirū, ætatis, marium, fœminarum, atq; hæc quidē in corpore. Animi aut aut quæadmodum affecti sunt, uirtutibus, uitijs, artibus, inertijs, aut quemadmodū commoti, cupiditate, metu, uoluptate, molestia, atq; hæc quidē in natura spectantur. In fortuna, genus, amicitia, liberi, propinqui, affines, opes, honores, potestates, diuitia, libertas, & ea, quæ sunt ijs cōtraria. In locis autem & illa naturalia maritimi, an remoti à mari, plani, an montuosi, leues, an asperi, salubres, an pestilentes, opaci, an aprici, & illa fortuita, culti, an inculti, celebres, an deserti, cœdificati, an uasti, obscuri, an rerum gestarum uestigijs nobilitati, consecrati, an profani. In temporibus autem præsentia & præte-

O R A T O R I A E

rita, & futura cernuntur. In his ipsis, uetusta, recentia, instantia paulopost, aut aliquando futura. Insunt etiam in temporibus illa, quæ temporis quasi naturam norant, ut hyems, uer, æstas, autumnus, aut anni tempora, ut mensis, ut dies, ut nox, hora, tempestas, quæ sunt naturalia. Fortuita autem sacrificia, festi dies, nuptiæ. Iam facta, & euentus, aut consilij sunt, aut imprudentiæ, quæ est aut in casu, aut in quadam animi permotione. Casu cum aliter accidit, ac putatū sit. Permotione, cum aut obliuio, aut error, aut metus, aut aliqua cupiditatis causa permouit. Est etiã in imprudentia necessitas ponenda. Rerum autem bonarum, & malarum tria sunt genera. Nã aut in animis, aut in corporibus, aut extra esse possunt. Huius igitur materiæ ad argumentum subiectæ perlustrandæ animo partes erunt oēs, & ad id, quod agetur, ex singulis coniectura capienda. Est etiam genus argumentorum aliud, quod ex facti uestigijs sumitur, ut telum, cruor, clamor editus, titubatio, permutatio coloris, oratio inconstans, tremor, & eorum aliquid, quod sensu percipi possit, etiã si præparatum aliquid, si communicatum cum aliquo, si postea uisum, auditum, indicatum. Verisimilia autem partim
singula

P A R T I T I O N E S.

singula mouent suo pondere, partim etiam, si uidentur esse exigua per se, multum tamen, cū sunt coaceruata, proficiūt. Atque in his uerisimilibus insunt nonnunquam etiam certæ rerum, & propriæ notæ, maximam autem facit fidem ad similitudinem ueri, primū exemplum, deinde introducta rei similitudo, fabula etiam nonnunquam, & si sit incredibilis, tamen homines commouet.

Loci definitionis.

C.F. Quid definitionis? quæ ratio est, & quæ uia?

C.P. Non dubium est id quidem, quin definitio genere declaratur, & proprietate quadā, aut etiā communium frequētia, ex quibus proprium quod sit eluceat. Sed quoniam de proprijs oritur plerumque magna dissentio, definiendum est sæpe ex contrarijs, sæpe etiam ex dissimilibus, sæpe ex paribus. Quamobrem descriptiones quoque sunt, in hoc genere sæpe aptæ, & enumeratio consequentium, in primisq; commouet explicatio uocabuli, ac nominis. C. F. Sunt exposita iam ferè ea, quæ de facto, quæq; de facti appellatiōe quaruntur. Nempe igitur ea restant, quæ, cum factū constet, & nomen, qualia sint, uocatur in dubiū.

C.P. Est ita, ut dicis. C. F. Quæ sunt igitur in eo genere partes? C. P. Aut iure factum depellitur,

Loci stat^o
qualitatis.

aut ulciscendi doloris gratia, aut pietatis, aut pu-

O R A T O R I A E

dicitur, aut religionis, aut patriæ nomine, aut de
 niq; necessitate, incitria, casu. Nam quæ motu ani
 mi, & perturbatione facta sine ratione sunt, ea
 defensionem contra crimen, in legitimis iudicijs
 non habet, in liberis disceptatiõibus habere pos
 sunt. hoc in genere, in quo quale sit quæritur, ex
 controuersia, iure, & recte ne actum sit quæri so
 let, quorum disputatio ex locorum descriptione
 sumenda est. C. F. Age de istis ergo, quoniam in
 cõfirmationem, & reprehensionem diuideras ora
 tionis fidem, & dictum de altero est, expone nũc
 de reprehendendo. C. P. Aut totum est negandũ,
 quod in argumentatione aduersarius sumpserit,
 si fictum aut falsum esse possis dicere, aut redar
 guenda ea, quæ pro uerisimilibus sumpta sunt.
 Primũ dubia sumpta esse pro certis. deinde etiã
 in perspicue falsis eadem posse dici, tum ex his,
 quæ sumpserint, non effici, quæ uelint. Accedere
 autem oportet ad singula, sic uniuersa frangen
 tur. Commemoranda sunt etiam exempla, qui
 bus simili in disputatione creditum non sit, con
 querenda cõditio communis periculi, si ingenijs
 hominum criminoforum sit exposita uita inno
 centiũ. C. F. Quoniã unde inueniuntur, quæ ad fi
 dẽ pertinent, habeo, quemadmodũ in dicẽdo sin
 gula

P A R T I T I O N E S.

gula tractentur expecto. C. P. Argumentationē
 querere uideris, quæ est argumenti explicatio,
 quæ sumpta ex ijs locis, qui sunt expositi cōficiē-
 da, & distinguenda dilucide est. C. F. Plane istuc
 ipsum desydero. C. P. Est ergo (ut supra dictū ē)
 explicatio argumenti argumētatio, sed ea confi-
 citur, cū sumpseris aut nō dubia, aut probabilia,
 ex quibus id efficias, qd aut dubiū, aut minus pro-
 babile per se uidetur. Argumentandi autem duo
 sunt genera, quarum alterū ad fidē directo spe-
 ctat. Alterū se inflectit ad motum. Dirigitur cum
 proposuit aliquid quod probaret, sumpsitq; ea,
 quibus uteretur, atq; his confirmatis, ad propo-
 situm sese retulit, atq; conclusit. Illa autem alte-
 ra argumentatio, quasi retro, & contra prius su-
 mit, quæ uult, eaq; cōfirmat. deinde id, quod pro-
 ponēdum fuit, per motis animis iacit ad extre-
 mum. Est autem illa uarietas in argumentando,
 & non iniucunda distinctio, ut cū interrogamus
 nosmetipsos, aut percūctamur, aut imperamus,
 aut optamus, quæ sunt cum alijs compluribus sen-
 tentiarum ornamenta. Vitare autem similitudi-
 nem poterimus non semper à proposito ordien-
 tes, & si non omnia confirmando disputabimus,
 breuiterq; interdum, quæ erunt satis aperta, po-
 nemus

Quæ rō ar-
 gumētandi

O R A T O R I A E

nemus. quodq; ex his efficietur, si id apertum sit, non habebimus necesse semper concludere. C. F. Quid illa, quæ sine arte appellantur, quæ iam dudum assumpta dixisti, hæc quonam modo, quonam loco artis indigent? C. P. Illa uero indigēt, & nec eo dicuntur sine arte, quod ita sunt, sed qd ea non parit oratoris ars, sed foris ad se delata, tamen arte tractat & maxime in testibus. Nam de toto genere testium, quàm id sit infirmum, sæpe dicendum est, & argumenta rerum esse propria, testimonia autem uolūtatum. ut edumq; est exemplis, quibus testibus creditum non sit, & de singulis testibus, si natura uani, si leues, si cū ignominia, si spe, si metu, si iracundia, si misericordia impulsī, si præmio, si gratia adducti, comparandiq; superiore cum autoritate testium quibus tamen creditum non sit. Sæpe etiam quæstionibus resistendum est. quod & dolorem fugientes multi in tormentis ementiti per sæpe sunt, moriq; maluerunt falsum fatendo, quàm inficiando, dolere. multi etiam suam uitam neglexerunt, ut eos qui his cariores, quàm ipsi sibi essent, liberarent. Alij autem aut natura corporis, aut consuetudine dolendi, aut metu supplicij, aut mortis uim tormentorum pertulerunt. Alij emēriti sunt in eos, quos oderāt

*Quæritur ar
gumenta
cur uocen
tur, & quo
pacto utē
dum.*

P A R T I T I O N E S.

oderant. atq; hæc exemplis firmanda sunt. Neq;
 est obscurum, quin, quoniam in utraq; parte sunt
 exempla, & item ad coniecturam faciendam lo-
 ci, in contrarijs contraria sint sumenda. atq; etiã
 incurrit alia quædam in testibus, & in quæstioni-
 bus ratio. Sepe enim ea, quæ dicta sunt, si aut am-
 bigue, aut inconstanter, aut incredibiliter dicta
 sunt, aut etiam aliter ab alio dicta, subtiliter re-
 prehendantur. C. F. Extrema tibi pars restat ora-
 tionis, quæ posita in perorando est, de qua sanè
 uelim audire. C. P. Facilior est explicatio perora-
 tionis. Nam est diuisa in duas partes, amplifica-
 tionem & enumerationem. Augendi autem &
 hic est proprius locus in perorando, & in cursu
 ipso orationis declinatiões ad amplificandũ dan-
 tur confirmata re aliqua, aut reprehensa. Est igi-
 tur amplificatio grauior quædã affirmatio, quæ
 motu animorum conciliet in dicendo fidem. ea
 & uerborum genere conficitur, & rerum uerba
 ponenda sunt, quæ uim habeant illustrandi, nec
 ab usu sint abhorrètia, grauiã, plena, sonantia,
 iuncta, facta, cognominata, non uulgata, superla-
 ta, in primisq; transata, nec in singulis uerbis,
 sed in continentibus soluta, quæ dicuntur sine cõ-
 iunctione, ut plura uideantur. Augent etiam re-
lata

Peroratio
 qua roem
 amplificã-
 di, & capã
 ta rerum
 repetendã
 docet.

O R A T O R I A E

lata uerba, iterata, duplicata, & ea quæ ascendunt gradatim ab humilioribus uerbis ad superiora, omninoque semper quasi naturalis, & non explanata oratio, sed grauius referta uerbis, ad augendum accommodatior, hæc igitur in uerbis, quibus actio uocis, uultus & gestus congruës, & apta ad animos permouendos accommodata est. Sed & in uerbis, & in actione causa erit tenenda, & pro re agenda. Nam hæc quia uidentur perabsurda, cum grauiora sunt, quam causa, diligenter ferè, quid quæque deceat iudicandum est. Rerum amplificatio sumitur eisdem locis omnibus, quibus illa, quæ dicta sunt ad fidem, maximeque definitiones ualent conglobatæ, & consequentiū frequentatio, & contrariarum, & dissimilium, & inter se pugnantium rerum conflictio, & causæ, & ea quæ sunt de causis orta, maximeque similitudines, & exempla, fictæ etiam personæ mutæ denique loquantur, omninoque ea sunt adhibenda, si causa patitur, quæ magna habentur, quorum est duplex genus. Alia enim magna natura uidentur, alia usu. Natura, ut cælestia, ut diuina, ut ea, quorum obscuræ causæ, ut in terris, mundoque admirabilia quæ sunt, ex quibus, similibusque, si attendas ad augendum, permulta suppetent. *Uſu,*
quæ

P A R T I T I O N E S.

quæ videntur hominibus aut prodesse, aut obesse uehementius, quorum sunt genera ad amplificandum tria. Nam aut charitate mouentur homines, ut decorum, ut patriæ, ut parentû, aut amore, ut fratrum, ut coniugum, ut liberorum, ut familiarium, aut honestate, ut uirtutû, maxime earum, quæ ad communionem hominum, & liberalitatem ualent. Ex ijs & cohortationes sumuntur ad ea retinenda, & in eos à quibus ea uiolata sunt, odia incitantur, & miseratio nascitur. Proprius locus augendi in ijs rebus aut amissis, aut amittendi periculo. Nihil est enim tam miserabile, quàm ex beato miser. & hoc totum quidem moueat, si bona ex fortuna quis cadat, & à quorum charitate diuellatur, quæ amittat aut amiserit, in quibus malis sit, futurûsue sit exprimat breuiter. Cito enim exarescit lachryma, præsertim in alienis malis. Nec quicquam in amplificatione nimis enucleandum est, minuta est enim omnis diligentia, hic autem locus grandia requirit. Illud iam est iudicij, quo quaque in causa genere utamur agendi. In illis enim causis, quæ ad delectationem exornantur, ij loci tractandi sunt, qui mouere possunt expectationem, admirationem, uoluptatem. In cohortationibus autem

Quo quæ
 in causis
 amplificandi
 di genere
 utendum
 autem

O R A T O R I A E

autem bonorum, ac malorum enumerationes, & exempla ualent plurimum. In iudicijs, accusatori ferè, quæ ad iracundiam, reo plerunq; quæ ad misericordiam pertinent. Nonnunquam tamen accusator misericordiam mouere debet, & defensor iracundiam. Enumeratio reliqua est, nonnunquam laudatori, suasori non sæpe, accusatori sæpius, quàm reo necessaria. Huius ipsa tempora duo sunt. si aut memoriæ diffidas eorum, apud quos agas, uel interuallo temporis, uel longitudine orationis, aut frequētatis firmamentis oratiōis, & breuiter expositis uim est habitura causa maiorem. Et reo rarius utendum est, quòd ponenda sunt contraria, quorum dissolutio in breuitate latebit, aculei pungent. Sed erit in enumeratione uitandum, ne ostentatio memoriæ suscepra, uideatur esse puerilis. Id effugiet, qui non omnia minima repetet, sed breuia singula attingens, pondera rerū ipsa cōprehendet. C. F. Quo-

Cum diuisisset dialogū in tres ptes, in uim oratoris, orationē & quæstionē, expositis duabus de tertia & ultima pte quæstione ipsa disserit, quā in indefinitā & definitā diuidit. Huc adhibet oratorem & Topica, item Fabiū.

niam & de ipso oratore, & de oratione dixisti, expone cum mihi nūc, quem ex tribus extremum proposuisti quæstionis locū. C. P. Duo sunt, ut initio dixi, quæstionum genera, quorum alterum finitum tēporibus, & per

P A R T I T I O N E S.

& personis controuersiam caussam appello. alterum infinitum, nullis neq; personis, neq; temporibus notatum, propositum uoco. Sed est consultatio quasi pars caussæ quædam, & cōtrouersia. inest enim infinitum in definito, & ad illud tñ referuntur omnia. Quamobrem prius de proposito dicamus, cuius genera sunt duo. Cognitionis alterum, eius scientia est finis, ut uerine sint sensus. alterum actionis quod refertur ad efficiendū quid, ut si quærat, quibus officijs amicitia colenda sit. Rursus superioris genera sunt tria. Sit nec ne, quid sit, quale sit. Sit nec ne, ut ius in natura sit, an in more. Quid autem sit, sit ne ius id, quod maiori parti sit utile. Quale autem sit, iuste uiuere sit nec ne utile. Actionis autem duo sunt genera. Vnum ad persequendum aliquid, aut declinandum, ut quibus rebus adipisci gloriã possis, aut quomodo inuidia uitetur. Alterum, quod ad aliquod commodum, usumq; refertur, ut quæ admodum sit respub. administranda, aut quem admodum in paupertate uiuendum. Rursus autem ex cognitionis consultatione, ubi sit, nec ne sit, aut fuerit, futurumue sit quæritur, unum genus est quæstionis, possit ne aliquid effici, ut cum quæritur ecquisnam perfecte sapiens esse possit.

C Alte

O R A T O R I A E

Alterum, quemadmodum quicq; fiat, ut quonam pacto uirtus pariat, naturane, an ratione, an usu. Cuius generis sunt omnes, in quibus ut in obscuris, naturalibusq; quæstionibus causæ, rationesq; rerum explicantur. Illius autem generis, in quo quid sit id, de quo agitur, quæritur, duo sunt genera, quorum in altero disputandum est, aliud an idem sit, ut pertinacia, & perseuerantia. In altero autem descriptio generis alicuius, & quasi imago exprimenda est, ut qualis sit avarus, aut quid sit superbia. Tertio autem in genere, in quo quale sit quærit, aut de honestate, aut de utilitate, aut de æquitate dicendum est. De honestate sic, ut honestumne sit pro amico periculum, aut inuidiam subire. De utilitate autem sic, ut sit ne utile in repub. administranda uersari. De æquitate uero sic, ut sit ne æquum amicos cognatis anteferre. Atq; in hoc eodem genere, in quo quale sit quæritur, exoritur aliud quoddam disputandi genus. Non enim simpliciter solum quæritur, quid honestum sit, quid utile, quid æquum, sed etiam ex comparatione, quid honestius, quid utilius, quid æquius, atque etiam quid honestissimum, quid utilissimum, quid æquissimum, cuius generis illa sunt, quæ præstantissima sit digni

P A R T I T I O N E S.

dignitas uitæ, atque ea quidem, quæ dixi, cognitionis sunt omnia. Restant actionis, cuius alterum est præcipiendi genus, quod ad rationē officij pertinet, ut quemadmodum colendi sint parentes, alterum autem ad sedandos animos, & oratione sanandos, ut in consolandis mœroribus, ut in iracundia comprimenda, aut in timore tollendo, aut in cupiditate minuenda, cui quidem generi contrarium est disputandi genus ad eisdem illos animi motus, quod in amplificanda oratione sæpe faciendum est, uel gignendos, uel concitandos. Atque ferè hæc est partitio consultationum. C. F. Cognoui, sed quæ ratio est in his inueniendi, & disponendi requiro. C. P. Quid tu aliâ mne censes, & non eandem esse, quæ est exposita, ut ex eisdem locis ad fidem, & ad inueniendum ducantur omnia? Collocandi autem quæ est exposita in alijs ratio eadem huc transfertur. Cognita igitur omni distributione propositarum consultationum, controuersiarum, causarum genera restant omnino. Et earum quidem forma duplex est, quorum altera delectationem sectatur aurium, alterius ut obtineat, probet & efficiat, quod agit, omnis est suscepta contentio. Itaque illud superius exornatio

Vnde tria
causarum
genera.

O R A T O R I A E

dicitur, quod cum latū genus esse potest, sanēq; uarium, unum ex eo delegimus, quod ad laudandos claros uiros suscepimus, & ad improbos uituperandos. Genus enim nullum est orationis, quod aut uberius ad dicendum, aut utilius ciuitatibus esse possit, aut in quo magis orator in cognitione uirtutum, uiciorumq; uersetur. Reliquum autem genus caussarum, aut in prouisione posteritatis, aut in prateriti disceptatione uersatur, quorum alterum deliberationis est, alterū iudicij. Ex qua partitiōe tria genera caussarum extiterunt. Vnum, quod à meliori parte laudationis est appellatum, deliberationis alterum, tertium iudiciorum. quamobrem de primo primū, si placet disputemus. C. F. Mihi uero placet. C. P. Ac laudandi, uituperandiq; rationes quæ non ad bene dicendum solum, sed etiam ad honeste uiuendum ualent, exponam breuiter, atque à principijs exordiar & laudandi, & uituperandi. Omnia enim sunt profecto laudanda quæ coniuncta cum uirtute sunt, & quæ cum uitijs uituperanda. Quamobrem finis alterius est honestas, alterius turpitude. Conficitur autem genus hoc dictionis, narrandis, exponēdisq; factis, sine ullis argumentationibus ad animi motus leniter

**Loci gñis
demōstra
tium & pre
cepta.**

P A R T I T I O N E S.

ter tractandos magis, quàm ad fidem faciendam, aut confirmandam accommodatur. Non enim dubia firmantur, sed ea, quæ certa, aut pro certis posita sunt augentur. Quamobrem ex ijs, quæ ante dicta sunt, & narrandi, & augendi præcepta repetentur. Et quoniam in his causis omnis ratio ferè ad uoluptatem auditoris, & ad delectationem refertur, utendum erit his in oratione singulorum uerborum insignibus, quæ habent plurimum suauitatis, id est, ut factis uerbis, aut uetustis, aut translatis frequenter utamur, & in ipsa constructione uerborum, ut paria paribus, & similia similibus sæpe referantur, ut contraria, ut geminata, ut circumscripta numerose non ad similitudinem uersuum, sed ad explendum aurium sensum, apto quasi quodam uerborum modo. Adhibenda quoque frequentius etiam illa ornamenta rerum sunt, siue quæ mirabilia, nec opinata, siue significata monstris, prodigijs, oraculis, siue quæ uidebuntur ei, de quo agimus, accidisse diuina, atque fatalia. omnis enim expectatio eius, qui audit, & admiratio, & improuisi exitus habent aliquam in audiendo uoluptatē. Sed quoniam in tribus generibus bona, malæ uersantur, externis, corporis, & animi. prima sunt

O R A T O R I A E

* tacito

externa, quæ ducuntur à genere, quo breuiter, modicèq; laudato, aut si erit infame prætermisso, si humile uel præterito, uel ad augēdam eius, quem laudas, gloriam * tacto, deinceps, si res aptiat, de fortunis erit, & facultatibus dicēdum, postea de corporis bonis, in quibus quidem, quæ uirtutem maxime significat, facillime forma laudatur. Deinde est ad facta ueniendum, quorum collocatio triplex est, aut enim temporum seruandus est ordo, aut in primis recentissimū quodq; dicendum, aut multa, & uaria facta in propria uirtutum genera sunt dirigēda. Sed hic locus uirtutum, atq; uitiorum latissime patens. ex multis, & uarijs disputationibus nunc in quandam angustam, & breuem cōcludetur. Est igitur uis uirtutis duplex. aut em̄ scientia cernitur uirtus, aut actione. Nam quæ prudētia, quæ calliditas, quæq; grauiſſimo nomine sapientia appellatur, hæc scientia pollet una. quæ uero moderandis cupiditatibus, regendisq; animi motibus laudatur, eius est munus in agendo, cui temperantiæ nomen est. Atq; illa prudentia in suis rebus domestica, in publicis ciuilibus appellari solet. Temperantia autem in suas itidem res, & in communes distributa est, duobusq; modis in rebus commodis

discer

P A R T I T I O N E S.

discernitur. & ea, quæ absunt, non expetendo, & ab his, quæ in potestate sunt, abstinendo. In rebus autem incommodis est itidem duplex. Nam quæ uenientibus malis obstat fortitudo, quæ quod iam adest, tolerat, & perfert, patientia nominatur. Quæ autem hæc uno genere complectitur, magnitudo animi dicitur, cuius est liberalitas in usu pecuniæ, simulque altitudo animi in capiendis incommodis, & maxime iniurijs, & omne, quod est eius generis, graue, insedatum, & turbulentum. In commune autem quæ posita pars est, iustitia dicitur, eaque erga deos religio, erga parentes pietas, uulgo autem bonitas, creditis in rebus fides, in moderatione animaduertendi lenitas, amicitia in beneuolentia nominatur. Atque hæc quidem uirtutes cernuntur in agendo. Sunt autem alia quasi ministræ, comitesque sapientiæ, quarum altera, quæ sit in disputando uera, atque falsa, quibusque positis, quid sequatur, distinguit, & iudicat, quæ uirtus omnis in ratione, scientiaque disputandi sita est. altera autem oratoria, nihil enim est aliud eloquentia, nisi copiose loquens sapientia, quæ ex eodem hausta genere, quo illa, quæ in disputando, uberius est, atque latior, & ad motus animorum, uulgique sensus accommodatior. Custos uero uirtutum omnium dedecus fugiens

O R A T O R I A E

giens laudemq; maxime consequens uerecundia
 est, atq; hi sunt quidem ferè quasi quidam habi-
 tus animi sic affecti, & constituti, ut sint singuli
 inter se proprio uirtutis genere distincti, à qui-
 bus, ut quæq; res gesta est, ita sit, honesta necesse
 est, summeq; laudabilis. Sunt autem alij quidam
 perfecti animi habitus ad uirtutem, quasi præ-
 culti, & præparati rectis studijs, & artibus, ut in
 suis rebus, studia literarū, ut numerorum, ac so-
 norum, ut mensuræ, ut syderum, ut equorum, ut
 uenandi, ut armorum. In communibus, propen-
 siora studia in aliquo genere uirtutis colendo,
 aut diuinis rebus deseruendo, aut parentibus,
 amicis, hospitibus, præcipue, atq; insigniter dili-
 gendis, atque hæc quidem uirtutum, uitiorum
 autem sunt genera contraria. Cernenda autem
 sunt diligenter, ne fallant ea nos uitia, quæ uirtu-
 tem uidentur imitari. Nam & prudentiam mali-
 tia, & temperantiam immanitas in uoluptati-
 bus aspernendis, & magnitudinem animi super-
 bia in animis extollendis, & despicientia in con-
 temnendis honoribus, & liberalitatem effusio,
 & fortitudinem audacia imitatur, & patientiam
 duritia immanis, & iustitiam acerbitas, & reli-
 gionem superstitio, & lenitatem nollitia animi,
 & uere

PARTITIONES.

& uerecundiam timiditas, & illam disputandi prudentiam concertatio, captatioq; uerborum, & hanc oratoriam uim inanis quædam profluentia loquendi. Studijs autem bonis similia uidentur ea, quæ sunt in eodem genere nimia. Quæ obrem omnis uis laudandi, uituperandiq; ex his sumetur uirtutum, uitiorumq; partibus. Sed in toto quasi contextu orationis hæc erunt illustranda maxime, quemadmodum quisque generatus, quemadmodum educatus, quemadmodum institutus, moratusq; fuerit. & si quid cui magnum, aut incredibile acciderit, maximeq; si id diuinitus accidisse potuerit uideri, tum quod quisq; senserit, dixerit, gesserit, ad ea, quæ proposita sunt, uirtutum genera accommodabuntur, ex illisq; iisdem inueniendi locis causæ rerum, & euentus, & consequentia requirentur. neque uero mors eorum, quorum uita laudabitur, silentio præteriri debet, si modo quid erit anima duertendum, aut in ipso genere mortis, aut in ijs rebus, quæ post mortem erunt consecutæ. C. F. Accepi ista, didiciq; breuiter, non solum quemadmodum laudarem alterum, sed etiam quemadmodum eniter, ut possem ipse iure laudari. Videamus igitur deinceps in sententia dicenda, quam uiam, &

C 5 quæ

O R A T O R I A E

Locis gñis
deliberati
ui & præ-
cepta.

quæ præcepta teneamus. C. P. Est igitur in deli-
berando finis utilitas, ad quem omnia referuntur
in consilio dando, sententiæq; dicenda, ut il-
la prima sint suasori, aut dissuasori uidentia, quid
aut possit fieri, aut non possit, & quid aut necesse
sit, aut nõ necesse. Nam si quid effici non potest,
deliberatio tollitur, quamuis utile sit, & si quid
necesse est, necesse autem id est, sine quo salui, li-
berius esse non possimus, id est reliquis & hone-
statibus in ciuili ratione, & commodis antepo-
nendum. Cum autem quæritur, quid fieri pos-
sit uidentium etiam est, quàm facile possit.
Nam quæ perdifficilia sunt, perinde habenda se-
pe sunt, ac si effici non possint. Et cum de necessi-
tate attendemus, & si aliquid nõ necessarium ui-
debitur, uidentium tamen erit, quàm sit magnū.
Quod enim permagni interest pro necessario sæ-
pe habetur. Itaq; cum constet hoc genus caussa-
rum ex suasionem, & dissuasionem, suasori proponi-
tur simplex ratio, si & utile est, & fieri potest fiat.
Dissuasori duplex, una, si non utile est, ne fiat, al-
tera, si fieri non potest, ne suscipiatur. Sic suasori
utrunq; docendum est, dissuasori alterum infirma-
re sat est. Quare quoniam in his uersatur omne
consilium duobus, de utilitate ante dicamus, quæ

P A R T I T I O N E S.

in discernendis bonis, malisq; uersatur. Bonorū autem partim necessaria sunt, ut uita, pudicitia, libertas, ut liberi, cōiuges, germani, parētes. partim non necessariā, quorum alia sunt per se expetenda, ut ea, quæ sita sunt in officijs, atque uirtutibus. Alia quod aliquid cōmodi efficiūt, ut opes, & copiæ. Eorum autem, quæ propter se expetuntur, partim honestate ipsa, partim commoditate aliqua expetuntur. Honestate, ea, quæ proficiuntur ab ijs uirtutibus, de quibus paulo ante est dictum, quæ sunt laudabilia ipsa per se. Commoditate autem aliqua, quæ sunt in corporis, aut fortunæ bonis expetenda, quorum alia sunt quasi quodammodo cum honestate coniuncta, ut honos, ut gloria. Alia diuersa, ut uires, forma, ualētudo, nobilitas, diuitiæ, clientelæ. Est etiam quasi quædam materies subiecta honestati, quæ maxime spectatur in amicitijs, amicitij aut charitate, & amore cernuntur. Nam cum deorum, tum parentum, patriæq; cultus, eorumq; hominum, quæ aut sapientia, aut opibus excellunt, ad charitatē referri solet. Coniuges autem, & liberi & fratres & alij, quos usus, familiaritasq; coniunxit, quantū etiam charitate ipsa, tamen amore maxime continentur. In his igitur rebus cum bona sint, facile

O R A T O R I A E

cile est intellectu, quæ sint cōtraria. Quod si semper optima tenere possemus, haud sanè, quoniã quidem ea perspicua sunt, consilio multum egeremus. Sed quia temporibus, quæ uim habent maximam, per sæpe euenit, ut utilitas cum honestate certet, earumq; rerum contentio plerunq; deliberationes efficit, ne aut opportuna propter dignitatem, aut honesta propter utilitatem relinquantur, ad hanc difficultatem explicandum præcepta referamus. Et quoniam non ad ueritatem solum, sed etiam ad opiniones eorum, qui audiunt, accommodanda est oratio, hoc primum intelligamus hominum duo esse genera, alterum indoctum & agreste, quod anteferat semper utilitatem honestati, alterum humanum expolitumq; quod rebus omnibus dignitatem anteponat. Itaq; huic generi laus, honor, gloria, fides, iustitia, omnisq; uirtus, illi autem alteri quæstus, emolumentum, fructusq; proponitur, atq; etiã uoluptas, quæ maxime est inimica uirtuti, boniq; naturam fallaciter imitando adulterat, quã immanissimus quisq; acerrime sequitur, neque solum honestis rebus, sed etiam necessarijs anteposit, in suadendo, cum ei generi hominum consilium des, sæpe sanè laudanda est. Et illud uidentur

P A R T I T I O N E S.

dum quanto magis homines mala fugiant, quã
 sequantur bona. Nam neque honesta tam expe-
 runt, quã deuitant turpia. Quis enim honorẽ?
 quis gloriam? quis laudem? quis ullum decus tã
 unquam expetat, quã ut ignominiam, infami-
 am, contumeliam, dedecus fugiat? quarum rerũ
 dolor grauis est. Est genus hominum ad hone-
 statem natum, malo cultu, prauisq; opinionibus
 corruptum. Quare in cohortando, atq; suaden-
 do propositum quidem nobis erit illud, ut do-
 ceamus, quare bona consequi, malaq; uitare pos-
 simus. Sed apud homines bene institutos pluri-
 mum de laude, & de honestate dicemus, maxi-
 meq; ea uirtutum genera tractabimus, quæ in cõ-
 muni hominum utilitate tuenda, augendaq; uer-
 santur. Sin a pud indoctos, imperitosq; dicemus,
 fructus, emolumenta, uoluptates, uitationesq;
 dolorum proferantur, addantur etiam contu-
 meliæ, atq; ignominia. Nemo enim est tam agre-
 ftis, quem non si ipsa minus honestas, contume-
 lia tamen & dedecus magnopere moueat. Qua-
 re quod ad utilitatem spectat, ex ijs, quæ dicta
 sunt, reperietur. Quod autem possit effici, nec ne
 possit, in quo etiam quã facile possit, quamq; ex-
 pecciat, q̄ri solet, maxime ex causis ijs, quæ quãq;
rem

O R A T O R I A E

rem efficiant, est uidendum. Caussarum autē genera sunt plura. Nam sunt alia, quae ipsae conficiunt, alia quae uim aliquam ad conficiendum afferunt. Itaque illae superiores conficientes uocentur, haec reliquae ponantur in eo genere, ut sine his confici non possit. Conficiens autem causa alia est absoluta & perfecta per se, alia aliquid adiuuans, & efficiendi socia quaedam. cuius generis uis uaria est, & saepe aut maior, aut minor, ut & illa, quae maximam uim habet, sola saepe causa dicatur. Sunt autem aliae causae, quae aut propter principium, aut propter exitum conficientes uocantur. Cum autem quaeritur quid sit optimū factu, aut utilitas, aut spes efficiendi ad assentiendum impellit animos. Et quoniam de utilitate iam diximus, de efficiendi ratione dicamus. Quo toto genere quibus cum, & contra quos, quo tempore, aut quo loco, aut quibus facultatibus, armorum, pecuniae, sociorum, earumue rerum, quae ad quamque rem efficiendam pertinent, possimus uti, requirendum est. Neque solum ea sunt, quae nobis suppetunt, sed etiam illa, quae aduersantur, uidenda. Et si ex contentione procliuiora erunt nostra, non solum effici posse, quae suademus, erit persuadendum, sed curandum etiam, ut illa facilia, procliuiia,
iucū

P A R T I T I O N E S.

iucunda uideantur. Disuadentibus autē aut uti-
 litas labefactanda est, aut efficiendi difficultates
 efferendæ, neque alijs ex præceptis, sed iisdem ex
 suasionis locis. Vterq; uero ad augēdum habeat
 exemplorum, aut recētum, quo notiora sint, aut
 ueterum, quo plus autoritatis habeant, copiam.
 Maximeq; sit in hoc genere meditatus, ut possit
 uel utilia, ac necessaria sæpe honestis, uel hæc il-
 lis anteferre. Ad commouendos autem animos
 maxime proficient, si incitandi erunt huiusmo-
 di sententiæ, quæ ad explendas cupiditates, aut
 ad odium satiandum, aut ad ulciscendas iniurias
 pertinebunt. Sin autem reprimendi, de incerto
 statu fortunæ, dubijsq; euentis rerum futurarum,
 & retinendis suis fortunis, si erunt secundæ, sin
 autem aduersæ, de periculo cōmonendi. Atq; hi
 quidem sunt perorationis loci. Principia autē in
 sententijs dicendis breuia esse debebunt. Nō em̄
 supplex, ut ad iudicē uenit orator, sed hortator,
 atq; autor. Quare proponere, qua mente dicat,
 quid uelit, quibus de rebus dictur⁹ sit, debet, hor-
 tariq; ad se breuiter dicentem audiendum. Totā
 autem oratio simplex & grauis, & sententijs de-
 bet ornatior esse, quā uerbis. C. F. Cognoui iam
 laudationis & suasionis locos, nunc quæ iudi- Trāsitio.
cijs ac

O R A T O R I A E

Iudiciale
genus &
præcepta

cius accommodata sunt expecto, idque nobis genus
 restare unum puto. C. P. Recte intelligis, atque
 eius quidem generis finis est æquitas, quæ non
 simpliciter spectatur, sed ex comparatione non-
 nunquam, ut cum de uerissimo accusatore dispu-
 tatur, aut cum hereditatis sine lege, aut sine testa-
 mento petitur possessio, in quibus causis, quid
 æquius, æquissimumue sit, quæritur, quas ad caus-
 sas facultas petitur argumentationum ex ijs, de
 quibus mox dicetur, æquitatis locis. Atque etiam
 ante iudicium de constituendo ipso iudicio solet
 esse contentio, cum aut sit ne actio illi, qui agit,
 aut iamne sit, aut num iam esse desierit, aut illa-
 ne lege, hisne uerbis sit actio quæritur, quæ etiã
 si antequam res in iudicium uenit, aut concerta-
 ta aut dijudicata, aut confecta non sunt, tamen
 in ipsis iudicijs permagnum sæpe habet pondus,
 cum ita dicitur. plus petisti, serò petisti. non fuit
 tua petitio. non à me. non hac lege. non his uer-
 bis. non hoc iudicio, quarum causarum genus
 est positum in iure ciuili, quod est in priuatarum,
 ac publicarum rerum lege, aut more positum, cuius
 sciëntia neglecta ab oratoribus plerisque, nobis ad
 dicendum necessaria uidetur. Quare de constitu-
 endis actionibus, accipiendis, subeundisque iudi-
 cijs

P A R T I T I O N E S.

cū, de excipienda iniquitate actionis, de compa-
 randa æquitate, quod ea ferè generis eius sunt,
 ut quanquam in ipsum iudicium sæpe dilaban-
 tur, tamen ante iudicium tractanda uideantur,
 paululum ea se paro à iudicijs, tēpore magis agē-
 di, quā dissimilitudine generis. Nam omnia, quæ
 de iure ciuili, aut de æquo & bono disceptantur,
 cadunt in eam formam, in qua quale quid sit am-
 bigitur, de qua dicturi sumus, quæ in æquitate, &
 iure maxime consistit. In omnibus igitur causis
 tres sunt gradus, ex quibus unus aliquis capien-
 dus est, si plures non queas ad resistendum. Nam
 aut ita consistendum est, ut quod obijcitur fa-
 ctum neges. aut illud quod factum fateare, ne-
 ges eam uim habere, atque id esse, quod aduer-
 sarius criminetur. Aut si neq; de facto, neq; de fa-
 cti appellatiōe ambigi potest, id quod arguere,
 neges tale esse, quale ille dicat, & rectum esse, qd
 feceris, concedendumue defendas. Ita primus il-
 le status, & quasi conflictio cū aduersario, conie-
 ctura quadam, Secundus aut definitione, aut de-
 scriptione, atq; informatiōe uerbi, Tertius æqui
 & ueri, & recti & humani ad ignoscendū disputa-
 tione tractādus est. Et qm̄ semper is, qui defen-
 dit, non solum resistat oportet aliquo statu, aut

O R A T O R I A E

inficiando, aut definiendo, aut æquitate oppo-
 nenda, sed etiam rationem subiiciat recusatio-
 nis suæ. Primus ille status rationem habet in-
 quit criminis, ipsam negationem, inficiatio-
 nemq; facti. Secundus, quod nō sit in re, quod ab
 aduersario ponitur in uerbo. Tertius, quod id re
 etc factum esse defendet, quod sine ulla numinis
 controuersia factum fateatur. Deinde unicuiq;
 rationi opponendū est ab accusatore, id quod si
 nō esset in accusatione, causa omnino esse nō pos-
 set. Itaq; ea, quæ sic referuntur, continētia causa-
 rum uocentur, quanquam non ea magis, quæ cō-
 tra rationē defensionis afferūtur, quā ipsę defen-
 sionis rationes continent causas. Sed distinguē-
 di gratia rationē appellamus eā, quæ affertur a
 reo ad recusandum depellendi criminis causa,
 quæ nisi esset, quid defenderet non haberet. Fir-
 mamentum autē, quod contra ad labefactandā
 rationē refertur, sine quo accusatio stare nō pōt.
 Ex rationis aut, & ex firmamēti conflictione, &
 quasi concursu quæstio exoritur quædam, quā di-
 sceptionē uoco, in qua quid deueniat in iudici-
 um, & de quo disceptetur, quæri solet. Nam pri-
 ma aduersariorū contentio diffusam habet quæ-
 stionē, ut in coniectura. corperitne pecunias De-
cius

P A R T I T I O N E S.

eius. In definitione, minueritne maiestatem Norbanus. In ætate iurēne occiderit Opimius Gracchū. Hæc, quæ primam contentione habent ex arguendo, & resistendo lata, ut dixi, & cōfusa sunt. Rationū, & firmamentorū contentio adducit in angustam disceptationem. ea in coniectura nulla est. Nemo enim eius, quod negat factum, rationem aut potest, aut debet, aut solet reddere. Itaque in his causis eadem & prima questio, & disceptatio est extrema. In illis autem, ubi ita dicitur, non minuit maiestatem, quod egerit de Ceperione turbulētius. Populi enim R. dolor iustis uim illam excitauit non tribuni actio. Maiestas autem, quoniam est magnitudo quedam populi R. in eius potestate, ac iure retinendo, aucta est potius, quam diminuta. & ubi ita refertur. Maiestas est in impij, atque in omni populi R. dignitate, quam minuit is, qui per uim multitudinis rem ad seditionem uocauit, existit illa disceptatio. minueritne maiestatem, qui uoluntate populi R. rem gratam, & æquam per uim egerit. In his autem causis, ubi aliquid recte factum, aut concedendum, esse factum defendatur, cum est facti subiecta ratio, sicut ab Opimio, iure feci salutis omnium, & conseruanda Reipublici. causa, relatumque est ab Decio. Ne sceleratissimum quidem ciuem sine iudicio iu-

D a reul

re ullo necare potuisti, oritur illa disceptatio, potueritne recte salutis Reipub. causa ciuem euerforem ciuitatis indemnatum necare. Ita disceptationes eaz, quæ in his controuersijs oriuntur, quæ sunt certis personis & temporibus notatæ, fiunt rursus infinite detractisq; tēporibus & personis, rursus ad cōsultationis formam, rationemq; reuocantur. Sed in grauissimis firmamentis & illa ponenda sunt, si qua ex scripto legis, aut testamēti, aut uerborum ipsius iudicij, aut alicuius stipulationis, aut cautionis opponūtur defensionī cōtraria. Ac ne hoc quidē genus in eas causas incurrit, quæ coniectura continentur. Quod enim factum negatur, id argui non potest scripto. ne in definitionem quidem uenit, genere scripti ipsius. Nam etiā si uerbū aliquod de scripto definiendū est, quā uim habeat, ut cū ex testamentis quid sit penus, aut cū ex lege prædij quæritur, quæ sunt ruta cæsa, nō scripti genus, sed uerbi interpretatio controuersiam parit. Cum autem plura significantur scripto propter uerbi, aut uerborum ambiguitatem, ut liceat ei, qui contra dicat eò trahere significationem scripti, quò expediat, aut uelit, aut etiam si ambigue scriptū non sit, uel à uerbis uoluntatem, & sententiam scriptoris abducere

PARTITIONES.

cere, uel alio se eadem de re contrarie scripro defendere. tum disceptatio ex scripti contentione existit, ut in ambiguis disceptetur, quid maxime significetur. in scripti, sententiæq; contentione, utrum potius sequatur iudex. in contrarijs scriptis, utrum magis sit comprobandum. Disceptatio autem, cum est constituta, proposita esse debet oratori, quo omnes argumentationes repetitæ ex inueniendi locis coniiciantur. quod quanquam satis est ei, qui uidet, quid in quibus loco lateat, quibus illos locos tanquam thesauros aliquos argumentorum notatos habet, tamen ea, quæ sunt certarum causarum

propria, tangemus. In coniectura igitur cum est in inficiando reus, accusatori hæc duo prima sunt, sed accusatorem pro omni actore, & petitorum appello, possunt enim etiam sine ac-

cusatore in causis hæc eadem controuersiarum genera uersari. sed hæc duo sunt ei prima causa, & euentus. Causam appello rationem efficiendi, euentum id, quod est effectum, atque ipsa quidem partitio causarum paulo ante in suasionis locis distributa est. Quæ enim in consilio capiendo futuri temporis præcipiebantur, quamobrem aut utilitatem uidentur habitura, aut efficiendi facultatem,

Cum genus hoc iudiciale tres questiones habeat coniecturalem, definitiuam, & iuridicalem, omnium hic locos tam accusatoribus quam defensoribus proprios explicat.

ORATORIAE

tatem, eadem, qui de facto argumentabitur, colligere debet. Quamobrē & utilia illi, quem arguet, fuisse, & ab eo effici potuisse demōstret. Utilitatis coniectura mouetur, si illud quod arguitur, aut spe bonorum, aut malorum metu, fecisse dicitur, quod sit acrius, quo illa in utroq; genere maiora ponuntur. Spectantur etiam ad causam facti, motus animorum, si ira recens, si odium uetus, si ulciscendi studium, si iniuriæ dolor, si honoris, si gloriæ, si imperij, si pecuniæ cupiditas, si periculi timor, si æs alienum, si angustia rei familiaris, si audax, si leuis, si crudelis, si impotens, si incautus, si insipiens, si amans, si commota mente, si uinolentus, si cum spe efficiendī, si cū opinione celandi, aut si patefactum esset depellēdi criminis, uel perrumpendi periculi, uel in longinquum tēpus differendi, aut si iudicij pœna leuior, quā facti præmium, aut si facinoris uoluptas maior quā damnationis dolor. His ferè rebus facti suspicio confirmatur, cum & uoluntatis in reo causæ reperiuntur, & facultas. In uoluntate autem utilitas ex adeptione alicuius commodi, uitationeq; alicuius incommodi queritur, ut aut spes, aut metus impulisse uideatur, aut alius repentinus animi motus, qui etiā citius in fraudem, quā ratio utilita

P A R T I T I O N E S.

litatis, impellit, quam obrē sint hæc dicta de caus-
 sis. C. F. Teneo, & quæro, qui sint illi cuētus, quos
 ex causis effici dixisti. C. P. Consequentia quæ-
 dam signa præteriti, & quasi impressa facti uesti-
 gia, quæ quidem uel maxime suspicionē mouent,
 & quasi tacita sunt criminum testimonia. Atque
 hæc quidem grauiora, quod causæ communiter
 uidētur insimulare, & arguere omnes posse, quo-
 rum non interfuerit aliquid. Hæc proprie attingunt
 eos ipsos, qui arguuntur, ut telum, ut uesti-
 gium, ut cruor, ut deprehensum aliquid, quod ab-
 latum, ereptum uideatur, ut responsum incon-
 stanter, ut hæsitatum, ut titubatum, ut cum ali-
 quo uisus, ex quo suspicio oriatur, ut eo ipso in lo-
 co uisus, in quo facinus, ut pallor, ut tremor, ut
 scriptum, aut obsignatum, aut depositum quip-
 piam. Hæc enim, & talia sunt, quæ aut in re ipsa,
 aut etiam antequam factum est, aut postea, su-
 spiciosum crimen efficiant. Quæ si non erunt,
 tamen causis ipsis, & efficiendi facultatibus ni-
 ti oportebit, adiuncta illa disputatione com-
 muni, non fuisse illum tam amentem, ut indicia
 facti aut effugere, aut occultare non posset, ut
 ita apertus esset, ut locum crimini relinqueret.
 Communis ille contra locus, audaciam temeri-

O R A T O R I A E

rati, non prudētiæ esse coniunctam. Sequitur au-
 tem ille locus ad augendum non esse expectan-
 dum, dum fateatur, argumentis peccata conuici.
 & hic etiam exempla ponentur. Atq; hæc quidē
 de argumentis. Sin autem erit etiam testium fa-
 cultas. primum, genus erit ipsum laudandum, di-
 cendumq; ne argumentis teneretur reus, ipsum
 sua cautione fecisse. testes effugere non potuisse.
 Deinde singuli laudentur. Quæ autem essent lau-
 dabilia dictum est. Deinde etiam argumento fir-
 mo, quia tñ sæpe falsum est, posse recte non cre-
 di uiro bono, & firmo, sine uicio iudicis non pos-
 se non credi. Atq; etiam, si obscuri testes erūt, aut
 tenues, dicendum erit, non esse ex fortuna fidem
 ponderandā, aut eos esse cuiusq; locupletissimos
 testes, qui id, de quo agat, facillime scire possint.
 Sin quæstiones habitæ, aut postulatio, ut habeantur,
 caussam adiuuabunt, confirmandū genus pri-
 mum quæstionum erit, dicendum de ui doloris
 de opinione maiorū, qui eam rem totam nisi pro-
 basset, certe repudiasset. De institutis Atheniē-
 sium, Rhodiorum doctissimorum hominū, a pud
 quos etiam (si quod acerbissimum est) liberi, ci-
 uesq; torquentur De nostrorum etiam pruden-
 tissimorum hominum institutis, qui, cum de ser-
uis

P A R T I T I O N E S.

uis in dominos quæri uoluissent, de incestu tamē,
 & coniuratione, quæ facta me consule est, quærē
 dum putauerunt. Irridēda etiam disputatio est,
 qua solent uti ad infirmandas quæstiones, & me
 ditata, puerilisq; dicenda, tum facienda fides, di-
 ligenter esse, & sine cupiditate quæsitum, dictaq;
 quæstionis argumentis, & coniectura ponderan-
 da. Atque hæc accusationis ferè mēbra sunt. De-
 fensionis autem primum infirmatio caussarum,
 aut non fuisse, aut non tantas, aut nō sibi soli, aut Loci cōie-
 commodius potuisse idem consequi, aut non his cturæ de-
 esse moribus, nō ea uita, aut nullos animi motus, fensori ac
 aut non tam impotentis fuisse. Facultatum aut cōmodatī
 infirmatiōe utetur, si aut uires, aut animum, aut
 copias, aut opes abfuisse demonstrabit, aut alie-
 num tempus, aut locum non idoneum, aut mul-
 tos arbitros, quorum crederet nemini, aut nō se
 tam ineptum, ut id susciperet, quod occultare nō
 posset, neq; tam amentē ut pœnas, ac iudicia cō-
 temneret. Consequentia autē diluet exponendo,
 non esse illa certa indicia facti, quæ etiam nullo
 admissio consequi possent. consistetq; in singulis,
 & ea aut eorū, quæ ipse facta esse dicet, propria
 esse defender potius quā criminis, aut sibi cum ac-
 cusatore communia essent, pro periculo potius,
D 5 quàm

O R A T O R I A E

¶ contra salutē ualere debere. Testiumq; & que-
 stionum genus uniuersum, & quod poterit in sin-
 gulis, ex reprehensionis locis, de quibus ante di-
 ctum est, refellet. Harū causarū principia suspi-
 ciosa ad acerbitatē ab accusatore ponētur. Denū
 riabiturq; insidiarū cōmune periculū, excitabun-
 turq; animi, ut attendant. A reo autē querela con-
 flati criminis, collectarumq; suspicionū, & accusa-
 toris insidiæ, & item commune periculū profere-
 tur, animiq; ad misericordiā allicientur, & modi-
 ce beneuolētia iudicum colligetur. Narratio autē
 accusatoris erit quasi mēbratim gesti negotij su-
 spiciosa explicatio, sparsis omnibus argumētis,
 obscuratis defensionibus. Defensoris, aut præte-
 ritis, aut obscuratis suspicionum argumentis, re-
 rum ipsarum euentus erunt, casusq; narrandi.
 In confirmandis autē nostris argumentationi-
 bus, infirmandisq; contrarijs sæpe erunt accusa-
 tori motus animorū incitandi, reo mitigādi. atq;
 hæc quidē utriq; maxime in peroratiōe faciēda,
 alteri frequentatione argumentorū, & coacerua-
 tione uniuersa, alteri si planē causam redarguē-
 do explicarit, enumeratiōe, ut quicq; diluerit, &
 miseratiōe ad extremū. C. F. Scire mihi iā uideor
 quemadmodū coniectura tractanda sit, nunc de-
 fini

P A R T I T I O N E S.

definitione audiamus. C. P. Communia dantur
 in isto genere accusatori, defensoriq; præcepta.
 Uter em̄ definiendo, describendoq; uerbo magis
 ad sensum iudicis, opinionēq; penetrarit, & uter
 ad communē uerbi uim, & ad eam præceptionē,
 quā inchoatam habebunt in animis n̄, qui audiēt,
 magis & propius accesserit, is uincat necesse est.
 Non em̄ argumētando hoc genus tractatur, sed
 tanq̄ explicando, excutiendoq; uerbo, ut si in reo
 pecunia absoluto, rursusq; reuocato, præuarica-
 tionem accusator esse definiat omnē, iudicij cor-
 ruptelam, ab reo, defensor aut̄ non omnem, sed
 tantummodo accusatoris corruptelam ab reo.
 Sit ergo hæc contentio prima uerborum, in qua
 etiam si propius accedat ad consuetudinem, mē-
 temq; sermonis defensoris definitio, tamen accu-
 sator sententia legis nititur. Negat enim proba-
 ri oportere, eos qui leges scripserunt, ratum ha-
 bere iudicium, si totum corruptum sit, si unus
 accusator corruptus sit, rescindere, nititur equi-
 tate, ut illa quasi scribenda lex sic esset, quæque
 tamen complecteretur in iudicijs corruptis
 ea uerbo uno præuaricationis comprehendisse
 dicitur. Defensor autem testatur consuetudi-
 nem sermonis, uerbiq; uim ex cōtrario reperiet
quasi

Loci sta-
 tus defini-
 tiui accu-
 satori de-
 fensoriq;
 cōs.

R O R A T O R I A E

est hoc
in casu
non ius
ob idem
propter
ad id
 quasi ex uero accusatore, cui contrarium est no-
 men prauaricationis, ex consequētibus, quod ea
 litera de accusatore soleat dari iudici, ex nomi-
 ne ipso, quod significat eum, qui in cōtrarijs cau-
 sis, quasi uarie esse positus uideatur. Sed huic tñ
 ipsi confugiendum est ad æquitatis locos, ad re-
 rum iudicatarum autoritatem, ad finem aliquē
 periculi, communeq; sit hoc præceptum, ut cum
 uterq; definierit, quāmaxime potuerit ad cōmu-
 nem sensum, uimq; uerbi, tum similibus exēplisq;
 eorum, qui ita locuti sunt, suam definitionem, sen-
 tentiamq; confirmet, atq; accusatori in hoc gene-
 re causarum locus ille cōmunis. minimis esse cō-
 cedendum, ut is, qui de re confiteatur, uerbi se in-
 terpretatione defendat. Defensor autem de ea,
 quam proposui, æquitate nitatur, & ea cum se-
 cum faciat, non re, sed de prauatione uerbi se ur-
 geri queratur. Quo in genere percensere pote-
 rit plerosq; inueniendi locos. Nam & similibus
 utitur, & contrarijs, & consequentibus quanquā
 uterq;, tamē reus, nisi planē erit absurda causa,
 frequentius. Amplificandi autem causa quæ aut
 cum digredientur à causa, dici solent, aut cum
 perorabunt, hæc uel ad odium, uel ad misericor-
 diam, uel ad omnino animos iudicum mouēdos
ex

P A R T I T I O N E S.

ex ijs, quæ sunt anteposita, sumentur, si modo re-
 rum magnitudo hominũmve aut inuidia, aut di-
 gnitas, postulabit. C. F. Habeo ista, nunc ea, quæ
 cū quale sit quippiã discepratur, quæri ex utraq;
 parte deceat, uelim audire. C. P. Confiteantur in
 isto genere, qui arguuntur, sed id fecisse ipsum,
 in quo reprehenduntur. Sed quoniam iure se fe-
 cisse dicunt, iuris est omnis ratio nobis explican-
 da, quod diuiditur in duas partes primas, naturã
 atq; legem, & utriusq; generis ius, in diuinum &
 humanum ius est distributa. Quorum æquitatis
 est unum, alterum religionis. Æquitatis autem
 ius est duplex, cuius altera directi, & ueri, & iu-
 sti, & ut dicitur, æqui, & boni ratioẽ defenditur.
 Altera ad uicissitudinem referendæ gratiæ per-
 tinet, quod in beneficio gratia, in iniuria ultio no-
 minatur. Atq; hæc communia sunt naturæ, atq;
 legis, sed propria legis & ea quæ scripta sunt, &
 ea quæ sine literis, aut gentium iure, aut maiorũ
 more retinentur. Scriptorum autem priuatum
 aliud est, publicum aliud. Publicum, lex, senatus
 cons. fœdus. Priuatum, tabulæ, pactum, conuen-
 tum, stipulatio. Quæ autem scripta non sunt, ea
 aut consuetudine, aut conuentis hominũ, & qua-
 si consensu obtinentur. Atq; etiam hoc in primis,
ut no

Loci fra-
 tus quali-
 tatis & p-
 cepta utrũ
 que partẽ
 spectãda.

ORATORIAE

ut nostros mores, legesq; tueamur quodammo-
do naturali iure præscriptum est. & quoniã bre-
uiter aperti fontes sunt quasi quidam æquitatis,
meditata nobis ad hoc caussarum genus esse de-
bebunt ea, quæ dicenda erunt in orationibus, de
natura, de legibus, de more maiorum, de propul-
sanda iniuria, de ulciscenda, de omni parte iuris.
Si imprudenter aut necessitate, aut casu quippiã
fecerit, quod non concederetur ijs, qui sua spon-
te, & uoluntate fecissent, ad eius facti deprecatio-
nem ignoscendi petenda uenia est, quæ sumetur
ex plerisque locis æquitatis. Expositum est, ut po-
tui breuissime, de omni controuersiarum gene-
re, nisi præterea tu quid requiris. C.F. Illud equi-

*Cum sæpe interim acci-
dat ut controuersia sit
in scriptis, quæ res in
nullum ferè trium sta-
tuum superiorũ cadit,
nempe coniecturæ defi-
nitionis & qualitatis,
sed suos status legiti-
mos quasi proprios ha-
beat, hic subinde de his
breuiter differit. huc ad
hibe Fabium septimo.*

dem, quod iam unum restare uideo,
quale sit, cum disceptatio uersatur in
scriptis. C.P. Recte intelligis, eo em̄
exposito, munus promissi omne con-
fecero. Sunt igitur ambigui duobus
aduersarijs præcepta cõmunia. Vter
que enim hanc significationem, quæ
utetur ipse dignam scriptoris pru-
dentia esse defendet. Vterq; id, quod

aduersarius ex ambigue scripto intelligendum
esse dicet, aut obscurum, aut absurdum, aut inuti-
le, aut

PARTITIONES.

le, aut iniquum, aut turpe esse defendet, aut etiã
 discrepare cum cæteris scriptis, uel aliorum, uel
 maxime si poterit, eiusdẽ, quamq; defendet ipse
 eam rem, & sententiam quẽuis prudentem, & iu-
 stum hominẽ si integrum daretur, scripturum fut-
 ãsse, sed planius eamq; sententiam, quam signifi-
 cari posse dicet, nihil habere aut captionis, aut
 uitij. Contrariam autem si probarit, fore ut mul-
 ta uitia, stulta, iniqua, contraria consequantur.
 Cum aut aliud scriptor sensisse uidetur, & aliud
 scripsisse, qui scripto nitetur, eum re exposita re-
 citatione uti oportebit, deinde instare aduersã-
 rio, iterare, renouare, interrogare, num aut scri-
 ptum neget, aut contra factum inficietur. Post
 iudicem ad uim scripti uocet, hac confirmatione
 usus, amplificet rem lege laudanda, audaciamq;
 confutet eius, qui cum palãm contra fecerit, idq;
 fateatur, adsit tamen, factumq; defendat. Dein-
 de confirmet defensionem, cum aduersarius ali-
 ud uoluisse, aliud sensisse scriptorem, aliud scri-
 psisse dicat, non esse ferendum à quoquam po-
 tius latoris sensum, quam à lege explicari. cur ita
 scripserit. si ita non senserit? Cur cum ea, quæ
 planẽ scripta sint, neglexerit, quæ nunquã scripta
 sint proferat? Cur prudẽtissimos in scribendo uĩ

O R A T O R I A E

ros summæ stultitiæ putet esse damnâdos? Quid
 impedierit scriptorem, quo minus exciperet il-
 lud, quod aduersarius tanquam si exceptum es-
 set, ita dicit se secutum? Vtetur exemplis ijs, qui-
 bus idem scriptor, aut si id nō poterit, quibus alij
 quod excipiendum putarint, exceperint. Quærē
 da etiam ratio est, si qua poterit inueniri, quare
 non sit exceptum, aut iniqua lex, aut inutilis fu-
 tura dicetur, aut alia caussa obtemperandi, alia
 abrogandi, dissentire aduersarij uocem, atq; le-
 gis. Deinde amplificandi caussa, de conseruandis
 legibus, de periculo rerum publicarum, atq; pri-
 uatarum, cum alijs locis, tum in perorando ma-
 xime, grauitur erit, uehementerq; dicendum. Ille
 autem qui se sententia legis, uoluntateq; defen-
 det, in consilio, atq; in mente scriptoris, non in
 uerbis, ac literis uim legis positam esse defen-
 det, quodq; nihil exceperit in lege laudabit, ne di-
 uerticula peccatis darētur, atq; ut ex facto cuius-
 que iudex legis mentem interpretaretur. Dein-
 de erit utendum exemplis, in quibus omnis æqui-
 tas perturbetur, si uerbis legum ac non senten-
 tijs pareatur. Deinde genus eiusmodi callidita-
 tis, & calumniæ retrahatur in odium iudicis, cū
 quadam inuidiosa querela. & si incidet impudē-
 tia

P A R T I T I O N E S.

tiæ caussa, quæ non ad delictum, sed ad casum, necessitatẽmue pertineat, quod genus paulo ante attigimus, erit iisdem æquitatis sententijs contra acerbitatem uerborũ deprecandum. Sin scripta inter se dissentient, tanta series artis est, & sic inter se sunt pleraq; connexa, & apta, ut quæ paulo ante præcepta dedimus ambigui, quæq; proxime sententiæ, & scripti, eadem ad hoc genus caussæ tertium transferantur. Nam quibus locis in ambiguo defendimus eam significationem, quæ nos adiuuat, eisdem in contrarijs legibus nostra lex defendenda est. Deinde est efficiendum ut alterius scripti sententiam, alterius uerba defendamus. Ita quæ modo de scripto, sententiæq; præcepta sunt, eadem huc omnia transferamus.

EXPOSITAE sunt tibi omnes oratorię Epilogus.
 partitiones, quæ quidem è media illa nostra academia floruerunt, neq; sine ea aut inueniri, aut intelligi, aut tractari possunt. Nam & partiri ipsum, & definire, & ambigui partitiones diuidere, & argumentorum locos nosse, & argumentationẽ ipsam cõcludere, & uidere q̄ sumenda in argumentando sint, quidq; ex ijs, quæ sumpta sunt, efficiatur, & uera à falsis, uerisimilia ab incredibilibus dijudicare, & distinguere, & aut male
E sumpta

ORATORIAE.

sumpta, aut male conclusa reprehendere, & eadem uel anguste differere, ut dialectici, qui appellantur, uel ut oratorem decet, late exprimere, illius exercitationis, & subtiliter disputandi, & copiose dicendi artis est. De bonis uero rebus, & malis, & quis, iniquis, utilibus, inutilibus, honestis, turpibus, quam potest habere orator, sine illis maximarum rerum artibus facultatem aut copiam? Quare hæc tibi sint mi Cicero, quæ exposui, quasi indicia fontium illorum, ad quos si nobis eisdem ducibus, alijs ue perueneris, tum & hæc ipsa melius, & multa maiora alia cognosces C. F. Ego uero, ac magno quidem studio mi pater, multisq; ex tuis præclarissimis muneribus nullum maius expecto.

F I N I S.

ARGVMENTVM ORATIONIS
PRO DEIOTARO.

Rex Deiotarus Galatiæ Tetrarcha, exor-
to bello ciuili inter Cæsarem & Pompeũ,
senex iam Pompeianas partes sequutus:
quo uicto in campis Pharsalicis in regnum se re-
cepit suum: positisque statim armis Cæsarem, bel-
lum in Aegypto cum Alexandrinis alijstq; uici-
nis gentibus gerentem pecunia militibusq; recõ-
ciliandi eius causa adiuuit. Hinc Cæsar deuictis
hostibus rebusq; compositis cū uictor Romam
per Galatiam rediret, occurrenti Deiotaro sup-
plicum habitu, crimenq; erroris deprecanti adẽ-
pta regni parte ignoscit. Cæsare ita reconciliato,
non multo post à suo ex sorore nepote Castore,
suoq; seruo ab eo corrupto Phidippo medico in
multo maius discrimen conijcitur. Romæ apud
Cæsarem criminatur Deiotarum, postquam ad
illum in Luceũ regiam eius diuertisset de ipsius
uita cogitasse. Collocasse ibi in insidijs milites,
qui Cæsarem eò ex composito ad inspicienda re-
gia dona deductum inuaderent. Aliaq; leuiora
ficta in eum crimina: quæ ordine hic confutant.
Quare Cicero grandem iam natu regem, ut eũ,
qui nihil tale in animum unquam induxisset de-
fendendum hic suscepit.

DE GENERE ET STATV ORATIONIS.

Cvm igitur in defendendo capitis reo occu-
patus sit Cicero, genus orationis iudiciale
esse certum est: statum autem, quia factum
E a negatur

negatur coniecturalem. Siquidem accusatore in-
fidias factas esse criminante, reo contra negan-
te, coniectura nascitur, an factę sint infidię.

DE ORATIONIS PARTIB. ET DISPOSITIONE.

CVM in omnibus causis grauioribus & cę.)
Exordium quo sternitur ad causam uia,
emerędi fauoris causa adhibetur. Trium-
phantium rerum causa potissimum ducitur: ut bene-
uole, attente, intelligenterq; audiamur. Quibus
autem ex locis id præstetur, cum in hoc dialogo,
tum apud Fabium satis uides. Beneuolentia por-
ro ex nostris personis, reorum, aduersariorū, iu-
dicū, causaq; cum & aliunde potest, capratur. De-
fensurus igitur Deiotarū Cicero, exordiū duxit
ab animi sui perturbatione: nempe, cū in omni-
bus grauioribus causis uehementer commoue-
ri soleat, tum in hac potissimum multis se pertur-
bati. Hanc animi sui perturbationē, atq; adeo exor-
dij propositionē dum aliter atq; aliter cōfirmat,
uarie beneuolentiā captat. Primum à persona re-
gis rei confirmat: Deinde à meritis rei in rempu.
Tum à personis accusatorū: atq; hic, dū alterius
crudelitātē, alterius indignitatē insectatur, am-
bos in odiū trahit: Tum à persona Cæsaris: cum
id quod in alijs iniquissimum esset, in ipso æquis-
simum ostendit: Postremo à loci insolentia: quod
tantā causam, quanta nulla unq; in disceptatiōe
uersata sit, intra priuatos parietes dicat.

DE NARRATIONE.

SEd antequam de accusatione ipsa dico & c.)
Exordiū naturaliter narratio sequit. Verum
cum

cū reus hic factū neget, nulla hic ut ferē fit, narra-
tio est. Mira tñ arte Cicero ante propositionem
de accusatorū spe, qua inducti ad accusandū de-
scenderint dicit: nēpe eo consilio, ut dara occasio
ne preceatur Cæsarem, ne, quia semel ignouisset
Deioto, uetus in animo odium residere signifi-
cet: transferatq; culpā in coēm errorem, quo du-
ctum regem armatum ad Pompeum uenisse: quē
non senatus mō semper, sed & Cæsar ipse fecisset
plurimi. Victo autē Pompeo domū rediisse: Cæsa-
risq; subinde partes omnibus quibus potuisset mo-
dis iuuisse. Incidit interim hic narratiuncula nō
caussa, cū autore Fabio duæ sint narrationū spe-
cies, sed rerū ad causam pertinētium: nēpe quo
pacto communi errore ductus ad Pompeum ar-
matus uenisset: illoq; uicto in suū rediisset regnū:
Cæsaremq; deinde bello iuuisse. Adhibita autē
excusandi Deiotari gratia: cui quia ignouisset, qd
communi errori lapsum arma cepisse sciret, mi-
quum foret ullam iracundiæ partem resedisse in
animo significare.

DE PROPOSITIONE.

IS igitur non mō à te periculo liberatus & cę.)
Hic uide cur superiora illa de accusatorū spe,
de regis errore, beneficijsq; in Cæsare, illiusq;
uicissim in regē inseruerit: nēpe excusandi Deio-
tari, suamq; hanc propositionem facilius confir-
mandi causa: uidelicet, ne suspicari quidē Cæsare
posse, Deiotarū quē periculo liberasset honoreq;
amplissimo ornasset, insidias sibi struxisse.

DE CONFIRMATIONE.

E ; DE

VT enim omitam cuius tanti sceleris fuerit & cę.) Confirmat hic propositionem nullas à rege insidias esse factas: idęq; potissimum argumētis *ἰν τῷ χυοῖς*. Posita namq; tota hęc confirmatio est in signis. Criminati etiā Deiotarum, ex quo à Cæsare alienatus fuisset semper in speculis fuisse: exercitumq; aluisse: aliaq; id genus leuiora, quæ omnia item confutat. His refutatis *ἀντιμαρτυροῖα* in Castorē inuehitur: in eisdē quidē eum castris, quibus Deiotarus ardentissimū eius belli studio fuisse. Crudelitātē itē ipsius, crimē in bene de se meritū auū fingēdi, seruumq; in dñm corrūpendi plurib; insectat. Postremo Blesamiū graui; de Cæsare ad Deiotarū scripsisse cōfutat.

DE EPILOGO.

Nihil à me arbitror prætermissum & cę.) Epilogo capita argumētōrū repeti solēt: affectusq; moueri. Verū qđ hic ea nō enūmeret, inde est, qđ turpius omnia ficta, clariusq; refutata sint, quā ut opus sit repeti: uereaturq; ne Cæsar, quia regni parte eū multasset Deiotarū potius sibi succēdere arbitret. Quod autē affectus ferē nō moueat, in caussa esse uel ipse dicit, qđ ea Cæsaris sit misericordia, quæ nullius orōne euocari, sed ultrò calamitosi occurrere solet. Primū igitur suspicionē Cæsaris de alieniore Deiotari in se aīo tollit: qđ regni eū parte multasset. Deinde Cæsare à suis ad regē literis, ueniaq; data admonet, ne qđ semel lignouisset, rursus in dubiū reuocet. Postremo à legatorū testimonio tradentū se in eius ptātem pro salute regum suorū Cæsarem reconciliat.

PRO

PRO REGE

DEIOTARO AD C. CAESAREM.

ORATIO.

CVM IN OMNIBVS CAVS
sis grauioribus C. Cæsar initio dicen
di commoueri soleam uehementius,
quàm uidetur uel usus, uel ætas mea
postulare: tum in hac causa ita me multa pertur
bant: ut quantum mea fides studij mihi asserat
ad salutem Regis Deiorari defendendam: tantū
facultatis timor detrahat. Primū dico pro capi
te fortunisq; Regis: quod ipsum & si non iniquū
est, in tuo duntaxat periculo: tamen est ita inusi
tatum: regem capitis reum esse: ut ante hoc tem
pus non sit auditum. deinde cum regem, quē or
nare antea cuncto cū Senatu solebamus, pro per
petuis eius in nostrā Remp. meritis: nunc contra
atrocissimum crimē cogor defendere, accedit ut
accusatorū alterius crudelitate, alterius indigni
tate perturber. crudelis Castor: ne dicam scelera
tum & impium: qui nepos auū in discrimen capi
tis adduxerit: adolescentiæq; suæ terrorem intu
lerit ei: cuius senectutē tueri, & tegere debebat:
commendationemq; ineuntis ætatis ab impieta
E 4 te &

Propositi
tio exor
dij, quam
pluribus
confirmā
do uarie
beneuolen
tiā captat.

A persona
regis rei
cōfirmat.

A rei in rē
pu. meri
tis.

A perso
nis accusa
torum.

O R A T I O

re & scelere duxerit: aui seruum corruptum præ
 mijs ad accusandum dominum impulerit: à le-
 gatorum pedibus abduxerit. Fugitiui autem do-
 minum accusantis, & dominum absentem, & do-
 minum amicissimum nostræ Reip. cum os uide-
 bam: cum uerba audiebam: non tam afflictam re-
 giam conditionem dolebam: quàm de fortunis
 communibus extimescebam. nam cū more maio-
 rum de seruo in dominum, ne tormentis quidem
 queri liceat: in qua quæstione dolor ueram uocē
 elicere possit, etiā ab inuito: exortus est seruus:
 qui quem in eculeo appellare non posset: eum ac-
 cuset solutus, perturbat me C. Cæsar etiam illud
 interdum: quod tamen, cum te penitus recogno-
 ui: timere desino. re enim iniquum est: sed tua sa-
 pientia fit æquissimum. nam dicere apud eum de
 facinore, contra cuius uitam consilium facinoris
 inisse arguare: si per se ipsum cōsideres: graue est:
 nemo enim ferè est qui sui periculi iudex, non si-
 bi se æquiores, quàm reo præbeat. sed tua Cæ-
 sar præstans, singularisq; natura hunc mihi me-
 tum minuit. non enim tam timeo, quid tu de re-
 ge Deiotaro: quàm intelligo quid de te cæteros
 uelis iudicare. moueor etiam loci ipsius insolentia:
 quod tantam causam quanta nulla unquam
 in disce

A maiori.

A psona
 Cæsaris.

γωμ

A loci in-
 solentia.

PRO DEIOTARO.

in disceptatione uersata est: dico intra domesti-
cos parietes: dico extra conuentum, & eam fre-
quentiam: in qua oratorum studia niti solent: in
tuis oculis, in tuo ore, uultuq; acquiesco: te unum
intueor: ad te unum omnis mea spectet oratio:
quæ mihi ad spem obtinendæ ueritatis grauissi-
ma sunt: ad morum animi & ad omnem impe-
tum dicendi contentionemq; leuiora. hanc enim
C. Cæsar causam si in foro dicerem eodem au-
diente, & disceptante te: quantam mihi alacrita-
tem populi Romani concursus afferret: quis em
ciuis ei Regi non faueret: cuius omnem ætatem
in populi Romani bellis consumptam esse me-
minisset: spectarem Curiam: intuerer forum: cæ-
lum deniq; testarer ipsum. sic cum & deorum im-
mortalium, & populi Romani, & senatus benefi-
cia in regem Deiotarum recordarer: nullo mo-
do mihi deesse posset oratio. quæ quoniam angu-
stiora parietes faciunt: actioq; causæ maximæ
debilitatur loco: tuum est Cæsar, qui pro multis
sæpe dixisti: quid nunc mihi animi sit, ad te ipsum
referre: quo facilius tum æquitas tua, tum audiē-
di diligentia minuat hanc perturbationem me-
am. Sed antequam de accusatione ipsa dico: de
accusatorum spe pauca dicam. qui cum uidean-

Aetiolo-
gia.

Affectus.

Clausula
exordi.

Ab accusa-
tori spectat
cir, quo id

O R A T I O

*hinc confi-
lio dixi-
mus.*

tur neq; ingenio, neq; usu, atq; exercitatione re-
rum ualere: tamen ad hanc causam non sine ali-
qua spe & cogitatione uenerunt. Iratum te regi
Deioto fuisse non erant nescij: affectum illum
quibusdam incommodis & detrimentis propter
offensionem animi tui meminerant: teq; cū huic
iratum, tū sibi amicum cognouerant: cunq; apud
ipsum te, de tuo periculo dicerent: fore putabāt,
ut in exulcerato animo facile fictum crimen insi-
deret. Quamobrem hoc nos primum metu Cæ-
sar per fidem, & constantiam, & clemētiam tuā
libera: ne residere in te ullā partem iracundiæ su-
spicemur. per dexteram te istam oro: quā Re-
gi Deioto hospes hospiti porrexisti: istam in-
quam dexteram, non tam in bellis, & in prælijs,
quā in promissis & fide firmiorem. tu illius do-
mum inire, tu uetus hospitium renouare uoluisti:
te eius dij penates acceperunt: te amicum & pla-
catum Deiotari Regis aræ fociq; uiderunt. cum
facile exorari Cæsar, tum semel exorari soles: ne-
mo unquam te placauit inimicus: qui ullas resi-
disse in te simularis reliquias senserit. quanquā
cui sunt inauditæ cum Deioto querelæ tuæ:
nunquam tu illum accusauisti ut hostem, sed ut
amicum, officio parum functum: quod propen-
sior

*Анотис сице
нашнихъ.*

и др.

*Incremen-
tum.*

*Ab ipso
dicto.*

PRO DEIOTARO.

flor in Cn. Pompei amicitiam fuisset, quam in
 tuam, cui tamen ipsi regi ueniam te daturū fuis-
 se dicebas: si tum auxilia Pompeio, uel si etiam fi-
 lium misisset: ipse tamen excusatione ætatis usus
 esset. Itaq; cū maximis eum rebus liberares per-
 paruam amicitiaē culpam relinquebas. Itaq; nō
 solum in eum non animaduertisti: sed omni me-
 tu liberauisti: hospitem agnouisti: regem reliqui-
 sti, neq; enim ille odio tui progressus, sed errore
 communi lapsus est. Is rex, quem Senatus hoc no-
 mine sæpe honorificentissimis decretis appella-
 uisset: quiq; eum illum ordinem ab adolescentia
 grauissimum sanctissimumq; duxisset: iisdem re-
 bus est perturbatus, homo longinquus & alieni-
 gena: qbus nos in media Rep. nati, semperq; uer-
 sati. cum audisset senatus consentientis autorita-
 te arma sumpta: Consulibus, Prætoribus, Tribu-
 nis plebis, nouis Imperatoribus Rempu. defen-
 dendam datam: mouebatur animo: & uir huic
 Imperio amicissimus de salute populi Ro. exti-
 mescebat: in qua etiam suam inclusam esse uide-
 bat, in summo tamen timore quiescendū sibi esse
 arbitrabaſt. maxime uero perturbatus est. ut au-
 diuit Consules ex Italia profugisse: omnesq; Con-
 sulares, sic enim nūciabatur: cunctum Sena-
 tum

Ab eius fa-
cto.

Narratio
 non huius
 causa
 propria,
 sed rerum
 ad causam
 pertinenti-
 um, quo
 pacto erro-
 re ductus
 ad Pompe-
 um uene-
 rit. & c.

O R A T I O

rum, totam Italiam esse effusam. talibus enim nun-
 cijs & rumoribus patebat ad orientem uia. nec
 ulli ueri subsequebant. nihil ille de conditionibus
 tuis, nihil de studio concordiae & pacis, nihil de
 conspiratione audiebat certorum hominum con-
 tra dignitatem tuam. quae cum ita essent: tamen
 usque eo se tenuit: quoad à Cn. Pompeio ad eum le-
 gari literarumque uenerunt. Ignosce, ignosce Cæsar, si
 eius uiri auctoritati Rex Deiotarus cessit: quem
 nos omnes secuti sumus: in quem, cum dii atque
 homines omnia ornamenta cõgessissent: tum tu
 ipse plurima, & maxima. neque enim si tuarum res ge-
 starum cæterorum laudibus obscuritatem attulerunt:
 iccirco Cn. Pompei memoriam amisimus. quan-
 tum nomen eius fuerit, quantarum opes, quanta in
 omni genere bellorum gloria, quanti honores
 populi Romani, quanti Senatus, quanti tui, quis
 ignorat: tanto ille superiores uicerat gloria: quã-
 to tu omnibus præstitisti. Itaque Cn. Pompeij bel-
 la, uictorias, triumphos, consulatus admirantes
 numerabamus: tuos enumerare non possumus.
 Ad eum igitur Rex Deiotarus uenit hoc misero
 fatalique bello: quem ante iustis hostilibusque bellis
 adiuuerat: quo cum erat non hospitio solum, ue-
 rum etiam familiaritate coniunctus, & uenit, uel
 roga

Ab auctori-
 tate factum
 excusat.

Anapho-
 ra.

Ab officio

PRO DEIOTARO.

rogatus, ut amicus, uel accersitus ut socius, uel
 euocatus ut is qui Senatui parere didicisset. po-
 stremo uenit ut ad fugientem, non ut ad insequē-
 rem: id est ad periculi, non ad uictoriæ societate.
 Itaq; Pharsalico prælio factò, à Pompeio disces-
 sit: spem infinitam persequi noluit: uel officio, si
 quid debuerat: uel errori, si quid nescierat: satis-
 factum esse duxit, domum se contulit: teq; Alexā-
 drinum bellum gerente, utilitatibus tuis paruit.
 ille exercitum Cn. Domitij amplissimi uiri, suis
 relictis, & copijs sustētauit: ille Ephesum ad eum,
 quem tu ex tuis fidelissimum & probatissimum
 omnibus delegisti: pecuniam misit: ille iterum, il-
 le tertio actionibus factis pecuniam dedit: qua
 ad bellum uteris: ille corpus suū periculo obie-
 cit: recumq; in acie contra Pharnacem fuit, tuūq;
 hostem, esse duxit suum. Quæ quidem à te in eā
 partem accepta sunt Cæsar: ut eum amplissimo
 Regis honore & nomine affeceris. Is igitur non
 modo à te periculo liberatus, sed etiam honore
 amplissimo ornatus, arguitur domi te suæ inter-
 ficere uoluisse. quod tu, nisi eum furiosissimum iu-
 dicas: suspicari profecto non potes. ut enim omit-
 tam, cuius tanti sceleris fuerit, in conspectu deo-
 rum penarium necare hospitem: cuius tantæ im-
 por

A meritis
 in Cæsare.

Propos-
 tio.
 Confirma-
 tio ab im-
 pietate.

O R A T I O

portunitatis omnium gentiū, atq; omnis memo-
riæ clarissimum lumen extinguere: cuius tantæ
ferocitatis, uictorem orbis terrarum non extime-
scere: cuius tā inhumani, & ingrati animi, à quo
rex appellatus esset: in eum Tyrannum inueni-
ri: ut hæc omittam: cuius tantī furoris fuit? omnes

**A cōsequē-
tibus.**

Reges quorum multi erant finitimi: omnes libe-
ros populos, omnes socios, oēs prouincias, omnia
deniq; omnium arma contra se unum excitare?
quo nam ille modo cum regno, cum domo, cum
coniuge, cum clarissimo filio distractus esset? tan-
to scelere non modo perfecto, sed etiam cogita-

**Anthypo-
phora.**

to? At credo hæc homo inconsultus & temera-
rius non uidebat? quis consideratior illo? quis re-
ctior? quis prudentior? quāquam hoc loco Deio-
tarum non tam ingenio, & prudentia, quā fide
& religiōe uitæ defendendum puto. nota tibi est

**A Cæsaris
cōscientia
de morū
regis inte-
gritate.**

hominis probitas C. Cæsar: noti mores: nota cō-
stantia. cui porro, qui modo populi Romani no-
men audiuit: Deiotari integritas, grauitas, uir-
tus, fides, non sit audita? quod igitur facinus, nec
in hominem imprudentem cadere posset, pro-
pter metum præsentis exitij: nec in facinorosum,
nisi esset idem amentissimus: id uos & à uiro opti-
mo, & ab homine minime stulto cogitatum esse
con-

PRO DEIOTARO.

confringitis. At quàm non modo non credibili-
 ter, sed ne suspiciose quidem. Cum inquit in ca-
 stellum Luceium uenisses: & domum Regis ho-
 spitis tui diuertisses locus erat quidam: in quo
 erant ea composita: quibus te Rex munerare cõ-
 stituerat. huc te è balneo, priusquam accumbe-
 res: ducere uolebat. ibi enim erant armati, qui te
 interficerent: in eo ipso loco collocati. En crimẽ,
 en causa, cur Regem fugitiuus, dominum ser-
 uus accuset. Ego me hercule Cęsar inuito, cum est
 ad me ista causa delata: Phidippum medicum,
 seruum regium, qui cum legatis missus esset ab
 ipso adolescente existimaui esse corruptum. hac
 suspitione sum percussus: medicum indicem sub-
 ornabit: finget uidelicet aliquod crimen ueneni.
 & si à ueritate longe, tamen à consuetudine cri-
 minandi non multum res abhorrebat. Quid ait
 medicus: nihil de ueneno. at id fieri potuit, pri-
 mo occultius in portione, uel cibo, deinde etiam
 impius fit: quod, cum est factum: negari po-
 test. si palàm te interemisset: omnium in se gen-
 tium non solum odia sed etiam arma conuer-
 tisset. si ueneno: Iouis illius quidem hospitalis nu-
 men nunquam celare potuisset: homines uero
 fortasse celasset. quod igitur & occultius cona-
 ti,

MIXTIO

Ab accusa-
 tori foli-
 ditate in-
 fingendo
 crimine.

Afaciliori

A cõsequẽ-
 tibus.

O R A T I O

*Clausula
à faciliori*

*Confuta-
tio à tps
lociq; na-
tura.*

*Ab exem-
plo.*

*Confuta-
tio à si-
gnis ince-
dentibus.*

ri, & efficere cautius potuit: id tibi & medico cal-
lido, & seruo, ut putabat, fideli non credidit? de
armis, de ferro, de insidijs celare te noluit? At quæ
festiue crimen contextitur? Tua te inquit eadem,
quæ semper fortuna seruauit. negauisti tum te
inspicere uelle. quid postea? an Deiotarus re illo
tempore non perfecta, continuo dimisit exerci-
tum? nullus erat alius insidiandi locus? At eodẽ
te cum cœnauisses rediturũ dixerat. itaq; fecisti.
horam unam aut duas eodem loco armatos, ut
collocati fuerant, retinere magnum fuit? cum in
conuiuio comiter & iucunde fuisses: tũ illuc iuisti
ut dixerat. quo in loco Deiotarum talem erga te
cognouisti: qualis rex Attalus in P. Africanum
fuit: cui magnificentissima dona ut scriptum le-
gimus usq; ad Numantiam misit ex Asia: quæ A-
fricanus inspectate exercitu accepit. Quod cum
præsens Deiotarus regio & animo, & more fe-
cisset: tu in cubiculum discessisti. Obsecro Cæsar
repete temporis illius memoriam: pone illum an-
te oculos diem: uultus hominum te intuentium,
atq; admirantium recordare. num quæ trepida-
tio: num qui tumultus? nunquid, nisi moderate,
nisi quiete. nisi ex hominis grauissimi & sanctis-
simi disciplina? quid igitur causæ excogitari po-
test?

PRO DEIOTARO.

testetur: cur te lautum uoluerit, cœnatum noluerit occidere? in posterum inquit diem distulit: ut cum in castellum Luceium uentum esset: ibi cogitara perficeret. Non uideo causam loci mutandi: sed tamen acta res criminosa est. cum inquit uomere te post cœnam uelle dixisses: in balneum te ducere coeperunt. ibi enim erant insidiae. at te eadem tua fortuna seruauit. in cubiculum te ire malle dixisti. Dij te perdant fugitiue: ita non modo

nequam, & improbus, sed & fatuus & amens es, quod ille signa ænea in insidijs posuerat: quæ in balneo in cubiculum transferri non possent: habes crimina insidiarum. nihil enim dixit amplius. horum inquit erant conscius. quid tamen? ita demens ille erat? ut eum, quem conscium tanti sceleris habebat: a se dimitteret? Romam etiam mitteret? ubi & inimicissimum sciret esse nepotem suum, & C. Cæsarem, cui fecisset insidias: praesertim cum is unus esset: qui posset de absente se uindicare? Et fratres meos inquit, quod erant conscij, in uincula coniecit. cum igitur eos uinciret, quos secum habebat: te solutum Romam mittebat: qui eadem scires, quæ illos scire dicis. Reliqua pars accusationis duplex fuit: una, regem semper in speculis fuisse, cum a te animo esset alieno. altera, exercitum eum contra te magnam comparasse. De exercitu dicam breuiter ut cætera, nunquam eas copias

Imprecatio.

Confutatio.

A regis facta confutatio.

Confutatio reliquæ partis accusationis.

O R A T I O

**A numero
militum.**

**Confuta-
tio.**

**Alia con-
futatio-
cula.**

**A regis fa-
cose futat**

Rex Deiotarus habuit, quibus inferre bellū po-
pulo Ro. posset, sed quibus fines suos ab excur-
sionibus hostiū, & latrocinij tueretur, & impe-
ratoribus nostris auxilia mitteret. Atque antea
quidem maiores copias alere poterat: nunc exi-
guas uix tueri potest. At misit ad Cælium nescio
quem. sed eos quos misit, quod ire noluerunt, in
uincula coniecit. non quæro quàm uerisimile sit,
aut non habuisse Regem quos mitteret: aut eos,
quos misisset, non paruissse, aut qui dicto audien-
tes in tanta re non fuissent, eos uinctos potius quàm
necatos fuisse. sed tamen cum ad Cælium mitte-
bat: utrum causam illam uictam esse nesciebat?
an Cælium istum magnum hominē putabat? quē
profecto is, qui optime nostros homines nouit:
uel quia non nosset: uel si nosset, contēneret. Ad-
didit etiam illud, equites non optimos, misisse, ue-
teres credo Cæsar: nihil ad tuū equitatū. sed mi-
sit ex ijs quos habuit, electos. At nescio quem ex
eo numero seruum iudicatū. non arbitror, nō au-
diui. sed in eo, etiam si accidisset: culpā regis nul-
lam fuisse arbitrarer. Alieno autē à te animo fuit.
quō sperauit credo difficiles tibi Alexandriae fo-
re exitus propter regionis naturam, & fluminis.
At eo ipso tempore pecuniam dedit: exercitum
aluit

PRO DEIOTARO.

aluit: quem Asiæ præfeceras, & nulla in re defuit,
 tibi uictori non solum ad hospitium, sed ad peri-
 culum etiam, atq; ad aciem præsto fuit. Secutum
 est bellum Africanū. graues de te rumores spar-
 si, qui etiam furiosum illum Cæliū excitauerunt.
 quo tū erga te rex animo fuit? qui auctior sit,
 seseq; expoliare maluerit: q̄ tibi pecuniam non
 subministrare. At eo inquit tēpore ipso Niceam,
 Ephesumq; mittebat: q̄ rumores Africanos exci-
 perent, & celeriter ad se referrent. itaq; cum es-
 set ei nunciatum, Domitium naufragio periisse,
 te in castello circumsederi: de Domitio dixit uer-
 sum Græcum eadem sententia, qua etiam nos ha-
 bemus Latinum: Per cant amici dum unā inimi-
 ci intercidāt. quod ille, si esset tibi inimicissimus,
 nunquam tamen dixisset. ipse em̄ mansuetus, uer-
 sus immanis. qui autē Domitio poterat esse ami-
 cus, qui tibi esset inimicus? tibi porrò inimicus
 cur esset? à quo cum uel interfici belli lege po-
 tuisset: regem & se, & filium suum constitutos es-
 se meminisset? Quid deinde furcifer? quo progre-
 ditur? ait hac lætitia Deiotarum elatum, uino se
 obruisse: in conuiuioque nudum saltauisse. quæ
 crux huic fugitiuo potest satis supplicij afferre?
 DEIOTARum saltantem quisquam aut ebrium

Purgat de
speculis.

A repugnan-
tibus.

Ab acce-
pto benefi-
cio constu-
tat.

Confuta-
tio à regē

ORATIO

morū integritate.

uidit unq̄? omnes sunt in illo rege uirtutes, q̄d re-
Cæsar ignorare non arbitror: sed præcipue singu-
laris, & admiranda frugalitas. & si hoc uerbo
scio laudari Reges non solere. frugi hominē di-
ci, non multū laudis habet in rege. fortē, iustum,
seuerū, grauē, magnanimū, largū, beneficū, libera-
lē, hæ sunt regiæ laudes. illa priuata est. ut uolet
quisq; accipiat, ego tñ frugalitatē, id est modesti-

A suo iudicio.

am & tēperatiā uirtutē esse maximā iudico. hæc
in illo est ab ineunte ætate, tū à cuncta Asia, tum
à magistratibus legatisq; nostris, tū ab Equitib⁹

A testimo-
nio equi-
tū Roma-
norum.

Romanis, qui in Asia negociati sunt, perspecta
& cognita. multis ille quidē gradibus officiorum
erga remp. nostrā ad hoc regiū nomen ascendit.

I

sed tñ quicquid à bellis po. Ro. uacabat: cū homi-
nibus nostris consuetudines, amicitias, res, ratio-
nesq; iungebat: ut nō solū Terrarcha nobilis, sed
optimus paterfamiliās, & diligentissimus agri-
cola, & pecuarius haberetur. qui igitur adolescēs
nondū tanta gloria præditus nihil unq̄ nisi seue-

Ab ætate
confutat.

rissime & grauissime fecerit: is ea existimatione
eæq; ætate saltauit? Imitari porī⁹ Castor aui mo-
res, disciplinamq; debebas, q̄ optimo & clarissi-
mo uiro fugitiui ore maledicere. quod si saltato-
rē auū habuisses: neq; eū uirum, unde pudoris pu-
dici

PRO DEIOTARO.

dicitiæq; exempla peterentur: tñ hoc maledictū
 minime in illā ætatē conueniret, quibus ille stu-
 dijs ab ineunte ætate se imbuerat: non saltandi,
 sed bene ut armis, optime ut equis uterē, ea tñ
 illum cuncta iam ætate exacta defecerant. Itaq;
 Deiotarum cū plures in equū sustulissent, quod
 hærere in eo senex posset, admirari solebamus.
 hic uero adolescēs, q me^o in Cilicia miles, in Græ-
 cia cōmilito fuit, cū in illo nostro exercitu equi-
 taret cū suis delectis equitibus: quos unā cū eo ad
 Pompeium pater miserat, quos concursus facere
 solebat: q se iactaret: q se ostentare: q nemini in
 illa caussa studio & cupiditate concedere: cū ue-
 ro exercitu amisso, ego qui pacis semper autor
 fui: post Pharsalicum autem prælium suasor fuissē
 sem armorū non deponendorū, sed abijciendorū:
 hunc ad meam autoritatē nō potui reuocare, qd
 & ipse ardebat studio ipsius belli, & patri satisfa-
 ciendum esse arbitrabatur. felix ista domus, quæ
 nō impunitatē solū adepta sit, sed accusandi etiā
 licentiā. calamitosus Deiotarus: qui ab eo, qui in
 iisdem castris fuerit, non mō apud te, sed etiam a
 suis accusetur. uos uestra secunda fortuna Castor
 non potestis sine propinquorū calamitate esse cō-
 tenti. Sint sanè inimicitia, quæ esse non debebāt.

ΑΥΤΗΚΑΤΗΥΣ
 ρία in Ca-
 storē inue-
 hitur.

ORATORIAE.

A regis
meritis
lus exag
gerat.

Exces
a
crudeli
storis
fa
cto.

Exclama
tio.
Ab exem
plo exag
gerat.

rex enim Deiotarus uestram familiam abiectā,
& obscuram è tenebris in lucem uocauit . quis tu
um patrem antea , qui esset , q̄ cuius gener esset ,
audiuit? sed quamuis ingratis , & impie necessitu
dinis nomen repudiaueritis , tamen inimicitias
hominum more gerere poteratis : non ficto cri
mine insectari , non expetere uitam , non capitis
arcessere . Esto concedatur hæc quoque acerbita
tis & odij magnitudo . adeo ne ut etiam omnia
uitæ , salutisq̄ communis , atq̄ etiam humanita
tis iura uiolentur? seruum sollicitare uerbis , spe
præmijsq̄ corrumpere , adducere domum , con
tra dominum armare , hoc est nõ uni propinquo
sed omnibus familijs bellum nefarium indicere .
nam ista corruptela serui si non modo impunita
fuerit , sed etiam à tanta autoritate approbata ,
nulli parietes nostram salutem , nullę leges , nulla
iura custodient . ubi enim id , quod intus est , atque
nostrum , impune euolare potest : contraq̄ nos
pugnare , fit in dominatu seruitus , in seruitute do
minatus . O tempora , O mores : Cn. Domitius il
le , quem nos pueri Consulē , Censorē , Pontificem
maximū uidimus : cū Tribunū plebis M. Scaurū
principem ciuitatis in iudiciū populi uocauisset :
Scauriq̄ seruus ad eum clam domum uenisset : &
crim

PRO DEIOTARO.

crimina in dominum delaturum se esse dixisset: comprehendendi hominem iussit: ad Scaurumq; deduci. uide quid intersit? & si inique Castorem Domitio comparo. sed tamen, ille inimico seruū remisit. tu ab auo abduxisti. ille incorruptum audire noluit. tu corrupisti. ille adiutorem seruū contra dominum repudiavit: tu etiam accusatorem adhibuisti. At semel iste est corruptus à uobis? nonne cum esset productus, & cum tecum fuisset: refugit ad legatos? nonne etiam ad hunc Cn. Domitium uenit? nonne audiente hoc Ser. Sulpitio clarissimo uiro, qui tum casu apud Domitiū cenabat: & hoc T. Torquato optimo adolescente, se à te corruptum, tuis promissis in fraudem impulsus esse confessus est? Quæ est ista tam impudens, tam crudelis, tam immoderata inhumanitas? Idcirco in hanc urbem uenisti? ut huius urbis iura & exempla corrumperes? domesticaq; tua inhumanitate nostræ ciuitatis humanitatem inquinares? At quàm acute collecta crimina? Blesamius inquit, eius enim nomine optimi hominis, nec tibi ignoti, maledicebat tibi: ad Regem inquit scribere solebat, te inuidiose Tyrannum existimari: statua inter Reges posita animos hominum uehementer offensos: plaudì tibi

A contrarijs amplificat.

Ab ipsius confessione.

Confutatio de Blesamij ad Deiotarum literis.

O R A T I O

nō solere. nōnne intelligis Cæsar, ex urbanis ma-
 liuolorum sermunculis hæc ab istis esse collecta?
 Blesamius Tyrannū Cæsarē scriberet? multorū
 em̄ ciuiū capita uiderat? multos iussu Cæsar̄is ue-
 xatos, uerberatos, necatos? multas afflictas, &
 euerfas domos? armatis militib⁹ refertū forum?
 quę semp̄ in ciuili uictoria sensimus, ea te uictore
 nō uidimus. solus inquā es C. Cæsar cuius in uicto-
 ria ceciderit nemo nisi armatus. & quē nos liberi
 in summa Reip. libertate nati non mō non Ty-
 rannum, sed etiā clementissimū in uictoria uide-
 mus ducē: is Blesamio, qui uiuit in regno, Tyran-
 nus uideri potest? Nam de statua quis queritur?
 una præsertim? cū tam multas uideat? ualde em̄
 inuidendū est eius statuę: cuius tropheis non inui-
 demus. nam si locus affert inuidiam nullus locus
 est ad statuā quidē rostris clarior. De plausu autē
 quid respondeā? qui nec desideratus unq̄ a te est:
 & nonnunq̄ obstupefactis hominibus ipsa admi-
 ratione compressus est: & fortasse eò prætermis-
 sus quia nihil uulgare te dignū uideri potest. Ni-
 hil à me arbitror prætermisum: sed aliquid ad
 extremam causæ partē reseruatū. id autem ali-
 quid est, te ut planē Deiotaro reconciliet oratio
 mea. non enim iam metuo, ne tu illi succenseas:
 illud

exp. uictoria.

A clemen-
 tia Cæsa-
 ris.

Confuta-
 tio de sta-
 tuæ et plau-
 su.

Epilogus.

PRO DEIOTARO.

Illud uereor, ne tibi illū succensere aliquid suspi-
 cere. quod abest longissime mihi crede Cæsar. qd
 enim retineat per te meminit: non quid amiserit,
 neq; se à te multatum arbitratur, sed cum existi-
 maret multis tibi multa esse tribuenda, quæ mi-
 nus assequi in altera parte potuisset: ea sumeres
 ab illo non recusauit. Etenim si Antiochus ma-
 gnus ille rex Asiæ, cū postea q̄ à Scipiōe deuictus
 Tauro tenus regnare iussus esset: omnemq; hanc
 Asiam, quæ est nunc nostra prouincia, amisisset:
 dicere est solitus: benigne sibi à populo Ro. esse
 factum, quod nimis magna procuratione libera-
 tus modicis regni terminis uteretur: potest mul-
 to facilius se Deiotarus consolari. ille enim furo-
 ris multā sustinuerat: hic erroris. omnia tu Deio-
 taro Cæsar tribuisti, cū & ipsi & filio nomen re-
 gium concessisti. Hoc nomine retento atq; confer-
 uato, nullū beneficium po. Ro. nullum iudicium
 de se senatus imminutū putat: magno animo &
 erecto est, nec unq̄ succumbet inimicis: ne fortu-
 næ quidem. multa se arbitratur & peperisse an-
 tea factis, & habere in animo atque uirtute, quæ
 nullo modo possit amittere. quæ enim fortuna?
 aut quis casus? aut quæ tanta possit iniuria, oim
 Imperatorum de Deiotaro decreta delere? ab

Ab exem-
 plo ducto
 à maiori.

Actiolo-
 gia.

A regis in-
 dicio.

O R A T I O

omnibus enim est ornatus: qui postq̄ in castris esse potuit per ætatem: in Asia, Cappadocia, Ponto, Cilicia, Syria, bella gesserunt: senatus uero iudicia de illo tam multa, tamq̄ honorifica, quæ publicis populi R. literis, monumentisq̄ consignata sunt: quæ unquã uetustas obruet: aut quæ tanta delebit obliuio: quid de uirtute eius dicam: quid de magnitudine animi: grauitate: cōstantia: quæ omnes docti ac sapientes summa, quidam etiam sola bona esse dixerunt. hisq̄ non modo ad bene sed etiam ad beate uiuendum contentam uirtutem esse. Hæc ille reputans, & dies & noctes cogitans, non modo tibi non succenset (esset enim non solum ingratus, sed etiam amens) uerũ oẽm tranquillitatem & quietem senectutis acceptam refert clementiæ tuæ. quo quidẽ animo cum antea fuit: tum non dubito quin tuis literis, quarum exemplum legi, quas ad eum Tarracone huic Blesamio dedisti: se magis etiam erexerit: ab omnique solitudine abstraxerit. iubes enim eum bene sperare, & bono esse animo. quod scio te non frustra scribere solere. memini enim n̄isdẽ ferẽ uerbis ad me te scribere: meq̄ tuis literis bene sperare non frustra esse iussum. Laboro equidem regis Deiotari causa, quo cum mihi amicitiam

A datis ad regem literis recõciliat.

A studio & cura.

PRO DEIOTARO.

tiam Resp. conciliauit: hospitium uoluntas utri-
 usq; coniunxit: familiaritatem consuetudo attu-
 lit: summam uero necessitudinem magna eius of-
 ficia in me, & in exercitum meum effecerunt: sed
 cum de illo laboro: tum de multis amplissimis ui-
 ris, quibus semel ignotum à te esse oportet, nec
 beneficium tuum in dubium uocari: nec hæere
 in animis hominum solitudinem sempiternã:
 nec accidere, ut quisquam te timere incipiat eo-
 rum, qui semel à te sint liberati timore. Non de-
 beo C. Cæsar quod fieri solet in tantis periculis
 tentare: quo nam modo dicendo misericordiam
 tuam commouere possim, nihil opus est. occurre
 re ipsa solet supplicibus, & calamitosis nulli^o ora-
 tione euocata. propone tibi duos reges, & id a^o
 contēplare, q̄d oculis non potes, dabis profecto
 misericordiã: quod iracundiã negauisti. multa
 sunt tuã clementiã monimenta, sed maxime eo-
 rum incolumitates: quibus salutē dedisti. quæ si
 in priuatis gloriosa sunt, multo magis cōmemo-
 rabunt in regibus. semp regium nomē in hac ci-
 uitate sanctū fuit. sociorū uero regū, & amicorū
 sanctissimū. q̄d nomē hi reges ne amitterēt, te ui-
 ctore timuerunt, retentū uero, & à te confirma-
 tum posteris etiam suis tradituros esse confido.
 corpora

Incrementum.

Cur affectus non moueat.

O R A T I O

A testimo
nio legato
rū traden
tū se Cæ
sari pro sa
lute regū
suorum.

corpora uero sua, pro salute regū suorū hi lega
ti tibi regij tradunt, Hieras, & Blesamius, & An
tigonus tibi, nobisq; omnibus iā diu noti, eadēq;
fide & uirtute præditus Dorialus : qui nuper cū
Hiera legatus est ad te missus: tum Regum ami
cissimi, tū tibi etiam probati, ut spero. Exquire
de Blesamio, nunquid ad Regem contra dignita
tem tuam scripserit? Hieras quidē causam oēm
suscipit, & criminibus illis pro Rege se supponit
reum, memoriam tuā implorat: qua uales pluri
mū. negat unq; se à te in Deiotari Tetrarchia pe
dem discessisse, in primis finibus tibi se præsto fuis
se dicit, usq; ad ultimos profecutū : cum è balneo
exisses, tecum se fuisse, cum illa munera inspexis
ses cœnatus: cum in cubiculo recubuiesses: eandēq;
assiduitatem tibi se præbuisse postridie. quā ob
rem, si quid eorum, quæ obiecta sunt, cogitatum
sit: nō recusat, quin id facinus suum iudices. Quo
circa C. Cæsar uelim existimes, hodierno die sen
tentiam tuam aut cum summo dedecore miseri
mam pestem importaturā esse regibus, aut inco
lumem famam cum salute. quorum alterū opta
re illorū crudelitatis est, alterum conseruare cle
mentiae tuæ.

FINIS.

ARGV

Clausula.

ARGVMENTVM ORATIO

NIS FABIANAÆ.

Q Fabius Maximus secundi belli Punici cum Annibale regēdi solertia, rerūq; gestarum gloria nulli Rhomæ secundus, cum iam senex uideret Pu. Scipionem admodum iuuenem totam Hispaniam cæsis pulsissq; Pœnis in populi Rhomani potestātē redegisse, Rhomamq; reuersum ingenti ciuium fauore cōsulem creatum ad bellum conficiendum, statuisq; in Africam bellum trāsferre trahendi ex Italia Annibalis causa, atq; hac de re eo animo ad senatum referre, ut si hic non impetraret cū populo ageret, rogatus sententiam, consilium Scipionis, siue inuidia, siue reipu. periculo commotus totum improbat: dissuadetq; ante in Africā trajiciendum, quā Annibal Italia sit pulsus.

DE GENERE ET STATV
ORATIONIS.

S Vatorij generis oratio est: ut qua dissuadet relicto in Italia Annibale Consulem Scipionem in Africam exercitum trāsportare. Statu autem coniecturalis esse potest. Scipione em̄ ē reipu. esse arbitrante ut secum traheret Annibalem, transferre in Africam bellum, Fabio contra id minime expedire contendente, coniectura nascitur, an expediat relicto in Italia cū integro exercitu

exercitu Annibale, Scipionē in Africam traicere. Quanquam genus deliberatiuū & demonstratiuū, quę multū inter se cōmune habēt nullas sæpe habeant quæstiōes: nempe si eiusmodi res laudet, aut suadeat, aut contra, quæ in dubiū uocari nequit: ut deorum laus, et recte factorū. Neq; em̄ si quis deos laudet, aut colendos suadeat, recteq; facta laudibus uehat, aut sequēda horretur, fore quęstionem, ullūmue trium statuū an, quid, quæleue sit, & præsertim in laude arbitrōr.

DE PARTIBVS ORATIONIS.

EXorsus à causæ circumstantia frustra habiturum orationē, qui tanq̄ de integra re, de Africa prouincia sententiā dixerit: & quia natura cūctatior factus ad res gerēdas putabat, crescentiq; Scipionis gloriæ inuidere, omnē suæ cunctatiōis atq; inuidiæ suspiciōnē amouet. Narratio ut in suaforijs ferē solet nulla hic est: q̄d de eo satis cōstabat, q̄d dissuasurus erat. Rare in suaforijs narratiōes: propositiōne res indicari solet, quam itē hic omisit, q̄d satis apparebat qd dissuaderet. Dissuadet aut̄ alijs atq; alijs argumētis: à p̄sona hostis, à copijs, à periculis, alijs atq; alijs. Porrò ita densa argumentis oratio est, ut haud parū operepretiū fuerit transfundere exercēdi stili causa in uberius dicēdi genus. Postremo Epilogum subiicit, atq; adeò sententiā suam.

ORATIO

Q. FABII MAXIMI EX LIVIO

De Pu. Scipionis in Africam
traiectione.

SCi multis uestrum uideri patres cōscripti, rem actam hodierno die agi, & frustra habiturum orationem: qui tanquam de integra re de Africa prouincia sententiam dixerit. Ego aut̄ primum illud ignoro: quemadmodum certa iam prouincia Africa cōsulis uiri fortis ac strenui sit: quam nec senatus censuit in hunc annum prouinciam esse: nec populus iussit. deinde, si est: cōsulem peccare arbitror: qui de re transacta simulando se referre, senatum ludibrio habet: non senatorē modo: qui de quo cōsulitur: suo loco dicit sententiam. Atq; ego certū habeo: dissentienti mihi ab ista festinatione in Africam trañciendi, duarū rerum subeundam opinionem esse. unius: insitæ ingenio meo cunctationis. quā metum, pigritiāq; homines adolefcētes sanè appellent: dum me nō pœniteat: adhuc aliorum speciosiora primo aspectu consilia semper uisa: mea usu meliora. alterius: obtrectationis atq; inuidiæ aduersus crescentem in dies gloriam fortissimi consulis. A qua suspicione

Exordium
à causæ cō-
cunctatiōe.

Dilemma

Occupatio, qua cū
cunctationis
inuidiæq;
suz suspici-
onem
amouet.

O R A T I O

Ab acta ui
ta & etate
se purgat.
Ab exēplo
suo ducto
& magiori.
uallūoy.

suspiciōe si me neq; uita acta, & mores mei, neq;
 dictatura cū quinq; consulatibus, tantumq; glo-
 ria belli domiq; partum uindicat: ut propius fa-
 stidium eius sim, quā desiderium: etas saltem li-
 beret, quæ enim mihi æmulatio cum eo esse po-
 test: qui ne filio quidē meo æqualis sit? Me dicta-
 torem, cum uigerē adhuc uiribus, & in cursu ma-
 ximarum rerum essem: recusantem nemo aut in
 senatu, aut a pud populum audiuit: quo minus in-
 sectante me magistro equitum (quod fando nun-
 quam ante auditum erat) imperium mecū æqua-
 retur. rebus, q̄ uerbis assequi malui: ut qui aliorū
 iudicio mihi comparatus erat: sua mox confessio-
 ne me sibi præferret. nedum ego perfunctus ho-
 noribus certamina mihi, atq; æmulationem cum
 adolescente florentissimo ꝑponam. uidelicet ut
 mihi iam uiuendo, non solū rebus gerendis fessio,
 si huic negata fuerit: Africa ꝑuincia decernatur.
 cum ea gloria, quæ parta est: uiuendum, atq; mo-
 riendum est. Vincere ego prohibui Annibalē: ut
 à uobis, quorū uigent nunc uires, etiam uinci pos-
 set. Illud te mihi ignoscere P. Corneli æquū erit:
 si, cum in me ipso nunquam pluris famam homi-
 num, quā Remp. fecerim: ne tuam quidem glo-
 riam bono publico ꝑꝑonam, quanquam, si aut
 bellū

Q. F. A. B. II.

bellum nullū in Italia, aut is hostis esset: ex quo uictō nihil gloriæ quæreretur: q̄ te in Italia retineret: etsi id bono publico faceret: simul cum bello materiam gloriæ tuæ ire creptum uideri posset. cum uero Annibal hostis incolumi exercitu quartumdecimum annum Italiam obsideat: pœnitebit te P. Corneli gloriæ tuæ: si hostem eum, A persona hostis exercitu & tēpore dīf suadet in Africam traiciendum. qui tot funerum, tot cladium nobis causa fuit: Ab absurdo. tu consul Italia expuleris? & sicut penēs C. Lucetatiū prioris punici perpetrati belli titulus fuit: ita penēs te huius fuerit? nisi aut Amilcar Annibali dux est præferendus: aut illud bellum huic: aut uictoria illa maior clariorq̄: quàm hæc (modo contingat ut te consule uincamus) futura est. Ab ipso cōfessiōe. Ab Drepano, atq̄ Eryce detraxisse Amilcarem, quàm Italia expulisse Pœnos, atq̄ Annibalē malis? Ne tu quidem, (etsi magis partam, quàm speratam gloriam amplecteris:) Hispania potius, quàm Italia bello liberata gloriatus fueris. Non dum is est Annibal: quem non magis tenuisse uideatur: quàm contempnisse: qui aliud bellum maluerit. Ερωτιμα quo urget Quin igitur ad hoc accingeris? nec p̄ istos circuitus, ut cū in Africam traieceris: secuturum te illuc Annibalem speres: potius, q̄ recto hinc

G itine

ORATIO

igitur, ubi Annibal est: eò bellum intendis? Egre
 gram istam palmam belli punici peracti peris?
 hoc & natura prius est: tua cum defenderis: alie-
 na ire oppugnatum. pax ante in Italia, quàm bel-
 lum in Africa sit, & nobis prius decedat timor: quàm
 ultra alijs inferatur. si utrunq; tuo ductu, auspi-
 cioq; fieri potest: Annibale hic uicto, illic Cartha-
 ginem expugna. si alterutra uictoria uobis con-
 sulibus relinquenda est: prior cum maior cla-
 riorq;, tum causa etiam insequentis fuerit. Nam
 nunc quidem præterquàm quòd & in Italia, & in Afri-
 ca duos diuersos exercitus alere ærariū non pòt
 unde classes tuemur, præterquàm quòd: unde còmea-
 tib; sufficiamus præbendis, nihil reliq; est: per-
 culi tandē quantū adeatur, quē fallit? P. Licinius
 in Italia, P. P. Scipio bellum in Africa geret. Quid
 si (quod omnes dij omen auertant, & dicere etiā
 reformidat animus: sed quæ acciderūt: accidere
 possunt) & uictor Annibal ire ad urbem pergat:
 tum demum te consulem ex Africa, sicut Q. Ful-
 uium à Capua, accersemus? Quid quod in Africa,
 quoq; mars còmunis belli erit? Domus tibi tua
 pater patruusq; intra XXX. dies cum exercitib;
 cæsi documento sint: ubi per aliquot annos maxi-
 mis

A natura
 gerèdarū
 rerum.

Ab inopia
 ararij.

A pericu-
 lis dissua-
 det.

Ab exem-
 plo pater
 no.

Q. FABII.

mis rebus terra, mariq; gerendis amplissimū no-
 men apud exterarū gentes populi R. homani, ue-
 straq; familiæ fecerant. Dies me deficiet: si reges
 imperatoresq; temere in hostium terrastran-
 gressos cum maximis cladib^s suis, exercituumq;
 suorum, enumerare uelim. Athenienses, pruden-
 tissima ciuitas, bello domi relicto, autore æque
 impigro atq; nobili iuvene magna classe in Sici-
 liā transmissa, una nauali pugna florentē Rēpu-
 suam in perpetuum affixerūt. Externa, & nimis
 antiqua repeto. Africa eadē ista, & M. Attilius,
 insigne utriusq; fortunæ exemplum, nobis docu-
 mento sint. Næ tibi P. Corneli, cum ex alto Afri-
 cam conspexeris: ludus, & iocus fuisse Hispaniæ
 tuæ uidebuntur. quid enim simile? Pacato mari
 præter oram Italiæ, Galliæq; uectus Emporias
 in urbem sociorū classē appulisti, & expositos
 milites per tutissima omnia ad socios, & amicos
 populi R. homani Tarraconem duxisti: ab Tar-
 racone deinde iter per præsidia Romana: circa
 Iberum exercitus patris, patruiq; tui, post amissos
 imperatores ferociore calamitate ipsa facti:
 dux, tumultuarius quidem ille, L. Martius, & mi-
 litari suffragio ad tempus lectus: cæterum si no-

Ab exem-
 plo Athe-
 niensium.

Ab recēti
 exemplo
 Attilij Re-
 guli.

Collatio
 quæ res ge-
 stas Scip-
 eleuat.

ORATIO

bilitas, ac iusti honores adornarent: claris imperatoribus qualibet arte belli par: oppugnata per summum otium Carthago: nullo trium punicorum exercituum socios defendente. Cætera neque ea eleuo: nullo tamen modo Africo bello comparanda. ubi non portus ullus classi nostræ aper tus: non ager pacatus: non ciuitas sociata: non rex amicus: non consistendi usquã locus: non procedendi. quacumque circumspexeris: hostilia omnia, atque infesta. An Syphaci, Numidisque credis? satis sit semel creditum. non semper temeritas est felix. & fraus fidem in paruis sibi præstruit: ut cum operepretium sit: cum mercede magna fallat. Non hostes patrem, patruumque tuum armis, prius quam Celtiberi socij fraude circumuenerunt. nec tantum tibi ipsi à Magone, & Asdrubale hostium ducibus, quantum ab Indibili, & Mandonio in fidem acceptis periculi fuit. Numidis tu credere potes, defectio nem militum tuorum expertus? Et Syphax, et Masanissa se, quam Carthaginenses, malunt potentes in Africa esse: Carthaginenses: quam quæquam alium: nunc illos æmulatio inter sese, & omnes causæ certaminum acuunt: quod procul externus metus est. ostende Romana arma, exercitum alienigenam

Anaphora.

Anthypophora barbaris regibus non habenda fide Ab ipsius parentumque exemplis. A natura & ingenij hostium periculum.

Q. F A B I I.

nam: iam uelut ad cōmune restinguendum incen-
 concurrent: Aliter ijdem illi Carthaginēses Hi-
 spaniam defenderunt: aliter mœnia patriæ, tem-
 pla deūm, aras, & focos defendent: cum euntes
 in prælium pauida prosequetur coniunx: & par-
 ui liberi occurrabant. Quid porrò si satis confisi
 Carthaginenses consensu Africæ, fide sociorum
 regum, mœnibus suis, cū tuo exercitūsq; tui præ-
 sidio nudatam Italiam uiderint: ultrò ipsi nouū
 exercitum in Italiã aut ex Africa miserint? aut
 Magonem, quem à Balearibus classe transmissa
 iam præter oram Ligurū alpinorum uectari cō-
 stat: Annibalī se coniungere iusserint? nempe in
 eodem terrore erimus: in quo nuper fuim⁹: cum
 Asdrubal in Italiam transcendit. quem tu, qui nō
 solum Carthaginem, sed omnem Africam exer-
 citu tuo es clausurus: è manib⁹ tuis in Italiã emi-
 sisti. Victum à te dices. eo quidem minus uellē, &
 id tua, non Reip. solum causa, iter datū uicto in
 Italiam esse. Patere nos omnia, quę prospera ti-
 bi, & populi Romani imperio euenere: tuo con-
 silio assignare: aduersa casib⁹ incertis belli, & for-
 tunę legare. quo melior, fortiorq; es: eo magis ta-
 lem præsidem sibi patria, atq; uniuersa Italia re-

Aliud à cō-
 iectura pe-
 riculum.

Confuta-
 tiuncula,

ORATIO

Inuersio tinet. Non potes ne ipse quidem dissimulare: ubi
Ab ipsius Annibal sit: ibi caput, atq; arcem huius belli esse.
iudicio. quippe qui præ te feras: eam tibi causam esse trai-
Interro- ciendi in Africam: ut Annibalem eò trahas. Siue
gatio in igitur hic, siue illic cum Annibale est tibi futura
standi cau- res: utrum ergo tandem firmior eris in Africa so-
sa. lus: an istic tuo, collegæq; tui exercitu cõiuncto?
Ερωτήμα- ne Claudius quidẽ, & Lilius consules tam recẽti
τα à loco exẽplo, quantũ id interfit, documẽto sunt? Quid,
& copijs. Annibalem utrum tandẽ extremus angul^o brutij
 agri frustra iamdiu poscentẽ ab domo auxilia,
 an propinqua Carthago, & tota socia Africa po-
 tentiorẽ armis uirisque faciet? Quod istud consiliũ
 est? ibi malle decernere: ubi tuæ dimidio mino-
 res copix sint: hostium multo maiores: q̃ ubi duo
 bus exercitibus aduersus unũ tot prælijs, & tã diu
 turna, et graui militia fessum, pugnandum sit?
 Quàm cõpar consiliũ tuum parentis tui consilio
A dissimi- sit, reputa. ille consul profectus in Hispaniam, ut
li. Annibali ab Alpib^o descẽdẽti occurreret: & in Ita-
 liam ex puincia redijt. tu, cũ Annibal in Italia sit
 relinquere Italiam paras: nõ quia reipublicæ id
 utile, sed q̃a tibi amplum & gloriosum cẽfes esse:
 sicut cũ prouincia & exercitu relicto, sine lege, si
 sine

Q. F A B I I

sine S. C. duabus nauib⁹ populi Romani impera
tor fortunam publicam, & maiestatem imperij
quæ tum in tuo capite periclitabantur: cõ
misisti. Ego P. Cornelium P. C. rei-
publicæ, nobisq; nõ sibi ipsi pri
uatim creatum consulẽ exi
stimo: exercitusq; ad cu
stodiã urbis, atq; Ita
liæ scriptos esse, nõ
quos regio more
per superbiã cõ
sules q; terrarũ
uelint, traij
ciant.

Epilogus
atq; adeo
sententia
Fabij.

F I N I S.

1956 284

MEMORANDUM

TO : [Illegible]

FROM : [Illegible]

SUBJECT : [Illegible]

1956
284

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

1956

284

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]

[Illegible]